

11164

ప్రజుద్ధాంధ్ర

విషయ సూచిక

మా సోమశేఖరశర్మ
శ్రీరసాగరమథనం
స్వేమీద వేషధారి
హిందీవల్ల తెనుక్కి జరుగుతూ
పున్న అవకాశం
రాజా రామ రాయలు
జయపురాధీశుని ఆవేదన
ఇంకా చారి కనవడలేదు
గోమా అటుకూడా సాకర్యమే
కొట్టాకునూటకాల పీడ
వదలాలంటే

రాజా రామ రాయలు

విషయ సూచిక

భావం ప్రదర్శించునా కామా!
హిందూమతంలో చోటులేదు
శృష్టి పక్షిక అనలు, నంగతి
కవులేదు
ఒకమూల కామూ తయారు
చేయిస్తూనే
ఒకరిని చూచేనా.....
చదువుకి తగిన జ్ఞానం
కలగడంలేదు
బంగారంలాంటి అవకాశం
మీరాతగారి సొమ్మకాదు

పిడినందిక రెండు అణాలు

సంవత్సర చందా రూపాయి

౬

జూలై ౧౯౫౧

రాజు మండ్రి

౭

సంపాదకుడు

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

వి రా థ ము లు

సంవత్సర చందాదాతలల మాత్రమే ప్రబుద్ధాధిపతి నిర్వహించుచు కట్టం. ఈసంగతి గమనించి ప్రబుద్ధాధిపతి యొక్క ఆదేశం ప్రకారం కొందఱువారు ఈ కార్యచరణను విరాళాలు దయచేస్తున్నారు. ఈ సలహా ప్రబుద్ధాధిపతి సత్కరించి దివారు.

౧ దివాన్ బహదూరు, బండి శ్రీహరిరావు నాయకుగారు
ఇన్ స్పెక్టర్ జనరల్, రెజిస్ట్రేషన్ మదరాసు ౧౦-౦-౦
౨ ఒక విద్యార్థి మదరాసు ౫-౦-౦

మునిమాణిక్యం నరసింహారావుగారిది

కాంతం కథలు	౧ ౦
సేనా మాకాంతం	౦ ౪
శక్తిరథ	౧ ౦
రెం. లక్ష్మీనరసింహంగారిది	
హృదయవిహంగము	౦ ౪
నడింపల్లి జగన్నాథరావుగారిది	
ఆంధ్రమహాసామ్రాజ్యము (సాదా)	౧ ౪
కౌలికో ఉత్తమపరి	౨ ౮
Age of Mahabharata	1 0
కెలికాని సత్యనారాయణగారిది	
జడగంటలు	౦ ౮
రహస్యతేజ	౦ ౮
చక్రపాణి	౦ ౮
మొనలికంటి నంజీవరావుగారిది	
బక్కెరయ్యగారు చరిత్ర	౦ ౧౨
కొరంకేసుపాను	౦ ౧౨
సింహానుకథలు	౦ ౫

ఆంధ్రరత్న గ్రంథమాలవారిది

సంవత్సర	౧ ౦
నడింపల్లి వేంకటహనుమంతరావు గారిది	
సాహిత్యము	౦ ౧
సహజేవ నూతనవికాసరావుగారిది	
మనిషి	౦ ౧౨
చక్రపాణి	౦ ౧౨
కొ. స్వర్ణవల్లిగారిది	
విశోదకల్పము	౧ ౪
ఆంధ్రరత్న గ్రంథమాలవారిది	
సంవత్సర	౧ ౦
మద్దులపల్లి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిది	
చతుర్విధమచరిత్ర	౦ ౮
సుభాషితములు	౦ ౧

వలయువారు. కలాభివర్ధన పరిషత్తు. కలబరగి వారి యింట, ఇన్నిస్ పేట రాజమండ్రి అని రాసికోవాలి.

లక్ష్మీ క వ చ ము

వలయుకోరిక లాసంగు

టలో ఆహ్వానము!

వలసిన కార్యసాధనలు మొనగూర్చుటలో ఆహ్వానము!!

వర్తమానపురిలో కొందరిన విద్యారంభ ప్రక్రియకు సరస్వతి, ఉద్యోగము లేక నల్లారువారికి బనిగల్గించుటయందును, కొందఱువారిలో దగుల్గూరి బాధపడువారిని గెల్పించి చుట్టయందును, దానిద్రుపాకమునకు దరిగానక దుంఖించు వారిని లక్ష్యపర్చుటగా కేసులుబయలుపడును, గొప్పకల్పనము, సంతానములేక చింతించు దంపతులకు సంతానమునంగి సంతోష వార్త నోలూడించు చింతాపణి, వేయే! ఏ కోరికతో నీకవచ మును ధరింతురో ఆకోరిక సమహృద్యుల నిలవేల్పు. ఈకవచము నైవోపాదనమే రీతిగూర్చి సంయుక్తమై లక్ష్యప్రతిమ నలరారు నట్లుగా గల్గించబడినది. దీనిని ధరించి, వలసిన సాధనములు పొందినవారి లాపనగ యోగ్యతా పత్రములను దీనిని ధరించవలసి వచ్చినప్పుడు మీరు చేయవలసిన పూజావిధానము లక్ష్య స్త్రోత్రము గల పాత్రము మీ ఆర్థిక కవచముతో బంపబడును.

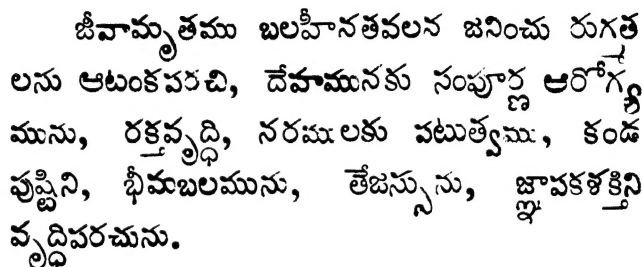
నోటు:—లక్ష్య ప్రతిమతోగూడి రీతిగూర్చి సంయుక్తమైన యీ కవచము పంపింపా నిర్మితమై మైలగాలిసోకిన బలము చెప్పి కుండా యుండునట్లుల సాక్షాదామర్షి ధరింపుటకు వీలుగానుండు టను కొండిలను చక్కని పట్టుకొనుటతోను సమర్థుడైయుండును. కల ర ౧—౪—౦౦ కూత్రము. డిటో పెడిది ర ౧—౧౨—౦

లక్ష్మీ క వ చ ని ల యం ,

రాజమండ్రి.

సంపూర్ణస్వరాజ్యము	౦ ౪
శ్రీరామచరిత్ర	౦ ౮
ప్రపంచచరిత్ర (గ్రీకు)	
మొదటి భాగము	౦ ౮
రెండవ భాగము	౦ ౮
మూడవ భాగము	౦ ౮
నాలుగవ భాగము	౪౪౪౪౪౪
అయడవ భాగము	౦ ౮
ఆరవ భాగము	౦ ౮
ఏడవ భాగము	౦ ౮
Neglected Emperor poet	0 8
Spiritual Swadesi	1 0
Age of Vemana	0 6

జీవాన్ముక్తము

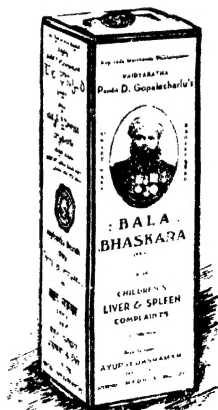
ఆరోగ్యమును పునఃప్రతిష్ఠింపగల ప్రాణదాత

బాలభానకర

මහලු කුමරු

కాటలాగు కోరువారికి ఉదితమూ.

పోనుబాక్కు 287, మదరాసు.

వసంతకుసుమాకరము

కుసుమేనము, అతిమూలము, రాచగుర్రము, శుక్రక్షయము, శుక్రస్వయము, బలహీనత, చిరకాలపు శిలవలము, ముఖ్యాధులు తీర్చిదిద్దుటకే కలుగు సకలమూలనాగవ్యాధులను ప్రవర్తింపజేసే రాక్షసవృద్ధులు, కులము గు 20-0-0.

సిద్ధమకరధ్వజము

ఇందు బంగారు కలకు, పూచీ యిచ్చెదము.

జగత్ప్రసిద్ధమగు బలవర్ధకావధము, రక్తక్షీణము, వీర్యహీనము, వత్తుండుకత్తము, క్షయ, శ్యావకౌసల్యము, వరముల బలహీనత, కుటుంబ లోగములు, మొదలగువానికి దివ్యవృద్ధము.

కులము 24-0-0.

60 మాత్రము గు 10-0-0

విశోత్తరవృద్ధి మహాలక్ష్మీ విలాసరసము

చ్యవనప్రాశము

క్షయరోగులకు అమృతోపమానములగు దివ్యవృద్ధములు చిరకాలము క్షయవాధిచే పీడింపబడుచు శల్యకవివేదముగ నుండువారలకు నూతనయౌవనమును ఆరోగ్యమును కలిగించును. క్షయ శ్యావకౌసల్యము శిశువును కఫముతో కలసి రక్తముపడుట, రక్తహీనత, శరీరకృశ్యము, పృథులదృఢావస్థయు క్షీరకాలము నుండి కాధించు మొండికలకు మొదలగువని జలించును. బలము, కాంతి శుక్రమును వృద్ధిచేయును.

రెండుబౌద్ధములు కలిపినవించవలెను.

నెలకు గు 12-12-0.

స్వదత్తవ్యాధరసము

చిరకాలాధిగమ్యములకు నుంచుది. కడుపుబ్బరము, శూల, గుల్మము, యౌర్థక పీచు వృద్ధులు మొరలగునని జయుంచును. బలవర్ధకము కులము గు 4-0-0.

చిరునామా:—వేంకటేశ్వర ఆయుర్వేదశాల, ముంబై.

పాఠాధికారులు:—చింతలపాటి, అలమూరుపాటి, కూర్మగిరిపాటి

1. కౌండిన్య:—1. కాకినాడ, 2. రాజనండ్రి, 3. పెద్దాపురం, 4. బా. కాపల్లి, 5. విశాఖపట్టణం, 6. ఏలూరు, 7. అమలావరం, 8. కుని, 9. రామచంద్రపురం.

కౌండిన్య వ్రాందిలో చికిత్సము

వైద్యవిద్వాన్ కూడిపాట్ల వేంకటేశ్వరగారు.

చరకసంహిత

చికిత్సాస్థానము మాత్రే ఇదివరకు ఆంధ్రీకరింపబడి యున్నది. ద్వితీయ ముద్రణమునున్నది. మిగిలిన ఆరు స్థానములను ఆంధ్రీకరించి, స్థానములను చేరుతో ఒకే పుస్తకరూపమున వ్రాయించితిమి. (గంధములన్నియు కొలదిదినముల క్రిందటనే తయారైనవి. వెంటనే అర్హ రిచ్చువారికి తగినసౌకర్యముగా లభింపగలవు. చరకసంహిత సంక్షేప నేనే పూర్తిగా ఆంధ్రీకరింపదలచి మిగిలిన సూక్తిస్థానములూడ ఆంధ్రీకరించి కొద్దిరోజులలోనే వ్రాయించబోవు చున్నాడను. (గంధము పూర్తి కాకుండా ఆరరిచ్చువారికి శిగుసౌకర్యములతో లభింపగలదని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. మా యికిరపుస్తకములును, మా 250 రకముల మందులును ఎల్లప్పుడును సిద్ధముగా నుండును.

డాక్టరు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి, బెజవాడ.

పూలదండ—ప్రేమపాశం

శ్రీపాద ములహర్షశాస్త్రిగారి చిన్నకథలు పూలదండ అనే పేరితో సంపుటలుగా ముద్రించబడుతున్నాయి. మొదటి సంపుటం అచ్చులో వుంది. తెల 0-0-0. శ్రీపాద ములహర్షశాస్త్రిగారి ప్రేమపాశం అనే నాటకమున్ను అచ్చులో వుంది. తెల 0-0-0. ముందుగా 0-0-0 పంపేవారికి యీరెండు అచ్చుకాగానే పోస్టేజీ మేకు ధరించి పంపుతాము.

కలాభివర్ధన వరిమత్తు—రాజనండ్రి

గర్భచింతామృతము

ఆవునేతితోగాని చిన్నటితోగాని ఉదయము నాచుం త్రము భోజనముచేసిన వెంటనే తు 1/2 లయు చొవ వండ్లలకు స్త్రీలు నేనించిన సంతానము గలిగి జీవించును. సంతానము మృతిపొందు స్త్రీలు నేనించిన దీర్ఘాయుష్య ముతుండగు సంతానము గలుగును. గర్భిణీస్త్రీలుగాని గర్భము ధరించని స్త్రీలుగాని నేనించిన ననున మేహములు, జ్వరములు, పాంశురోగములు, ఉన్మాదము, గుండెదడ, నరముల నిస్పృహ, మొరలైన నను స్రోగములు తగ్గి మిక్కిలి బలము కలిగి ఆయుర్వృద్ధి నిచ్చును. నెల పాను గు. 2-0-0-0.

వైద్యశాస్త్రి, డా॥ చిట్టి సూర్యనారాయణమూర్తి, ధనుకరం, ప. గోదావరిజిల్లా.

ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయ-తరవావి

నాళం కృష్ణారావుగారిది	య. అ.	శ్రీ విశ్వకాండ సుదేశము	౦ ౨	మూరేమండ రామారావుగారిది	
శ్రీ సచినుడు	౦ ౮	సుగుణాకరము	౦ ౧౪	భారతీయ విద్యాచరిత్రము	౦ ౧౨
పాలకరంగం	౦ ౮	తూరిక	౦ ౧౦	శ్రీమద్భాగవతము	౦ ౧౦
గీతము	౦ ౨	అర్చితోతి	౦ ౮	భావరాజు వేంకటకృష్ణారావుగారిది	
పెద్దతడి	౦ ౨	సంధ్య	౦ ౬	విశ్వకాండము-ప్రాచీనాంధ్ర	
మొదటి	౦ ౪	ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారిది		దేశము	౧ ౪
పూజాపుష్పమాలవారిది		నాయకురాలు	౧ ౦	కవిత్వానందివారిది	
చాకిరేపు	౦ ౮	సంగీతసాహసం	౦ ౧	కళాభివృద్ధి కమిటీ	౧ ౦
భాషానిర్మలము	౦ ౮	సోద	౦ ౧	ఉత్పాదకసమితి నాటకం	౦ ౧౨
రాధాసాహెబు గిడుగు రామమూర్తి		భావరంగం	౦ ౧	ప్రభు-ఖండకావ్యాలు	౦ ౮
పంతులుగారిది		హరిజన నాటకము	౦ ౧	మాతృభాష పద్యభండాలము	౦ ౪
వ్యాసపరగ్రహం	౧ ౮	వజ్రల వేంకటేశ్వరకవిగారిది		ప్రాచీనాంధ్ర రుక్మిణమ్మగారిది	
గద్దర్దీపికామణి	౧ ౮	నాకాభింగము	౦ ౧౨	పూజామాల-ఖండకావ్యాలు	౦ ౪
భారతవిశ్వరూపము	౧ ౮	గోల్కొండ పత్రిక వారిది		ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారిది	
వ్యాసాచరి	౧ ౦	గోల్కొండ పత్రిక సంచిక	౨ ౦	వ్యాసాచరి	౦ ౦
అర్చితోతి విశ్వకృష్ణ భాషాభివృద్ధి	౧ ౦	ఉచ్చల విజయము	౦ ౧౨	కూచి నరసింహంగారిది	
వ్యాసకృష్ణారావుగారిది		రెడ్డిమలనిర్మలము	౧ ౪	అర్చితోతి-అమితవిషయము	౦ ౬
జగ్గురూపి నాటిక	౦ ౪	సంపాదకరము	౦ ౬	అనుబంధము	౦ ౩
ప్రేమాంబ-సంపాదకరము	౧ ౪	కర్నూలు రాజకావ్య	౦ ౨		
శుభాచలము	౦ ౩	రఘునాథ్	౦ ౧౬		

కలాభివృద్ధినిపరిచుట-ఇన్ని నోపేట-రాజమండ్రి

అత్యధునాత శాస్త్రప్రయుక్త సంతాననిరోధక దివ్యోషధములు

గర్భనిగ్రహవటి (రిజిస్టర్డ్)

ఒక సంవత్సరము వరకు మాత్రమే గర్భము
రాకుండచేయును. 12 మాత్రల సీసా
వల రు 2-0-0

గర్భనివారిణి (రిజిస్టర్డ్)

శాశ్వతముగా గర్భము రాదు. 15 మాత్రల
సీసాయున్న 8 టెస్టులమందును కలిసి
వల రు 5-0-0

సంతానమువరకు గర్భము ధరించునట్లు యుండవలెనను కోరిగలదా? లేక శాశ్వతముగా గర్భధార
నములేక యుండు కోరిక గలదా?

ఎటులైనను, మావద్ద నుండి సమృద్ధి వలెన మందులు గలవు. ఇవి శాస్త్రప్రయుక్తముగ తయారుచేయ
బడినవి. ఏమాత్రము ఆపాయములేదు. ఆమోఘముగా పనిచేయును. పెక్కుమంది వైద్యులు ఆమోదించి
యున్నారు.

అభిప్రాయములు.

(1) డా. పి. చటర్జి, L. M. S. :- గర్భనిగ్రహవటి, గర్భనివారిణి, సంతాననిరోధకమునకు సమృద్ధిగల ఆమోఘములగు టెస్ట్
నియం. * ఇవి నిరసాధారణములు. శాస్త్రవేద వీనిని విఫలము చేయుచున్నాను

(2) సి. మహదేవ మొదలియారు. సి. నేటూరు నువ్వరారు :- ఏదేని వైద్యునికంటె గర్భనివారిణి శాశ్వతము నేపించినది. అమృతం
నిగడించినది. దీనిని పలువురు బంధువులకు మిత్రులకు విఫలము చేసితిని. వారందరూనుదీనిని వాడి యెప్పుడ శక్తిని తనవల్ల కోనియోడి
తయు ర్భేద భూషణ, పండిట్ కే., సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, పి. కే. పి. సి., 18 కలవచెట్టిపిడి, చింతాద్రిపేట, మదరాసు.

కృష్ణానుండిపాఠము !

భూగర్భమున అశాంతి :
భూమి కంపించినది
ఫలితముగ కృష్ణా
ధ్వంసమయి పోయినది.

అదేవిధముగ

స్త్రీ గర్భమున అశాంతి :
ఆరోగ్యము అంతమందినది
ఫలితము : కుటుంబసౌఖ్యము
ధ్వంసమయి పోయినది.

* * * *

అటువంటి విపాద విచ్ఛిత్తి రాకుండ రక్షింపగలది “లోధ్ర” లోధ్ర నేవనము ‘ముందుకాపు’ అది అశాంతికి, దుఃఖమునకు కారణమగు గర్భాశయ రోగములను దూరముచేయును. నీర యేండ్లనుండి “లోధ్ర” స్త్రీలపాలిటి ఆరోగ్య దేవతయై, పరవ్రసాదినియై వెలయుచున్నది.

స్త్రీగల గృహములో లోధ్ర ఉండాలి

లోధ్ర యెల్లెడల దొరకును

కేసరీ కుటీరం, ఎగూరు, మద్రాసు.

కృష్ణానుండిపాఠము !

కృష్ణానుండిపాఠము !

Sparkling & refreshing
beverage

Stimulating & invigorating
Tonic

Always drink

VIMTO

The best nature's fruit tonic drink that keeps you fit
and cheerful throughout the Year.

Sole bottlers for Viagz. Dt:—

THE CRYSTAL AERATED WATERS,

manufacturers of high-class mineral waters and Aerated water specialists,

VIZAGAPATAM

కృష్ణానుండిపాఠము !

మా సోమ శేఖర శర్మ

కోరి దగ్గరకు చేరి చెలిమిచేసుకోవలసినవారు లోకంలో చాలా కొందరే ఉంటారు. ఆ కొందరిలో ముందుగా చెప్పవలసినవాడు మా (మల్లంపల్లి) సోమ శేఖర శర్మ.

పదేండ్లకు పూర్వం మూడోమారు పిన్న నర్సన్నారచనా నిర్వహణానికి మొదలుపెట్టినప్పుడు మా శర్మతో పరిచయం కలిగింది. ఆ పరిచయం క్రమంగా గట్టిపడి మంచి నేస్తం కుదిరింది. దానికి శర్మ సౌజన్యసౌహార్యే కారణం. శర్మతో అంత నేస్తం ఉండం ఎవరికయినా గర్వపడవలసిన అంశం. అంతకుముందు కూడా పరిచయం కొంచెం ఉండడంచేత సౌజన్యసౌహార్యాలు కలవాడనీ, సాహిత్యుడనీ అప్పటికే తెలిసి ఉంది.

మా శర్మ పశ్చిమగోదావరిమండలంలో ఉండే మిన చిలిపాడు అగ్రహారంలో పుట్టాడు. శర్మ తిరిగిండ్రులు మాస్యకుటుంబంలో వారు. వారికి శర్మ తొలిచూలు. ముగ్గురు చెల్లెండ్రుకూ, ఒక తమ్ముడికీ అన్న అయిదే పెన్నుచలవకలవాడనిపించుకొన్నాడు మాశర్మ. యిదుగురూ తలిదండ్రుల అన్యాయానురాగవల్ల

పూచిన క్రొందావిపులు ; ఆ సామాన్యకుటుంబానికి వగవసాదలభ్యాలయిన బంగారుపండ్లు. వారు చూపగల సంతోషం ఒకరికొకరు తీసిపోయేవారు కాదు కాని

శర్మకు మాత్రం అన్నిటో పెద్దరికం అబ్బింది.

విశ్వవిద్యాలయంవాసన తగ్గటం దానే జీవసంగంలో ప్రవేశించవలసి వచ్చింది మాశర్మకు, కావం! విశ్వవిద్యాలయంలోనే ప్రవేశించి ఉంటే ఎంతవాడియ్యేవాడో మాశర్మ ఇంకా! బానీ, అదీ మంచిదే అయింది మా శర్మకు.

ఆగోడల్లో ఒకవైపున చరిత్ర చతురాసలు చిలుకూరి వీరభద్రరావు గారు చెన్నపట్టణం మథాముచేసి పరికరాలు సంపాదించుకొని ఆంధ్రుల

చరిత్రచనం సాగిస్తూ ఉండేవారు. ఇంకోవైపున కొమతాజు వెంకట లక్ష్మణరావు వంతులుగారు ఆంధ్రవిజ్ఞాన పర్వస్వాన్ని ప్రారంభించి తీవ్రదీక్షతో పదుపుతూ ఉండేవారు. మాశర్మ ఆంధ్రుడూ, ఆంధ్రదేశికుడూ, ఆంధ్రాభ్యుదయమూ అంటే చెవికొనుకొనేవాడు కావడంవల్ల ఆంధ్రాభ్యుదయంకోసం ఏ దీక్షరూ చేస్తూ ఉండే కార్యా

లను పసివట్టివాడు; చెన్నపట్టణంలోకి ఉరికినాడు; చక్రత
చతురాననులతో పరిచయం సంపాదించుకొని ఆయనకు
శిష్యుడయినాడు. ఆయనదలనే లక్ష్మణరావుగారితోనూ
పరిచయం కలిగింది శర్మకు. శర్మకు వాబ్బయ్యకృష్ణ
చేయవలెననే ఉత్సాహం అంకురించడానికి అదే కారణం
అయింది. విజ్ఞానస్వస్థానచనంతో నెలనెండు ఏర్పడింది.
నేడు శర్మ పెండ్లిగా ఉండే విజ్ఞానబాలాదాసానికి పంపుకో
వడానికి ఉద్దేశ్యం.

తా బాల్యము పుట్టినందుకు ఉండే దేశానికి
కూడా ప్రత్యక్షంగా నేనెవ్వరినీ ఉన్న విధానాన్ని భావించి
నాడు శర్మ. అది ఒకటిగా వ్యాసా కాని వాద్యం కాని
తెలుసుకొన్నాడు. అందుకని 'మానసానంద' 'ఆంధ్ర కేసరి'
'దేశమాత' ప్రకటనలతో సంబంధం కలిగించుకొని పని
చేసినాడు; అతని రాజకీయ నాటికల కన్నానాన్న చని
గొన్నాడు; వీనితో కూడా దేశభావనానామక వృద్ధి
పొందాతూ వచ్చింది శర్మకు; తెలుగునాటికినూ, సర
ళమూ అయిన సవన అలవడింది; మంచి చిత్రాలమూ,
జానపదాదుల సాహిత్యములూ స్వాధీనం అయినవి.

వీరభద్రరావుగారి సాహిత్యంవల్ల ఆంధ్రదేశచరిత్ర
అంటే మాత్రమే అందమిస్తున్న అభిగ్రాహం కలి
గింది. చక్రవర్తిశోధనా, శాసనపరిశోధనా సాగించాడు;
ప్రాచీన శాసన లిపిని చక్కగా చదివి పరిగా అర్థం
చేసుకో గలిగాడు. భిన్న భిన్న కాలముల శాసనాలను
వేలకొలదిగా చదవడం వల్ల అందులో మంచి సామర్థ్యం
లభించింది శర్మకు. లక్ష్మణరావుగారి కోరికమైన
మధ్యాహ్నాన స్వస్థానికి సహాయ సంపాదకుడియి
నాడు శర్మ. సినిమాస్థానంలో సిద్ధపాస్తుడయి లక్ష్మణ
రావుగారి ఆదరానికి బుట్టిబిల్లి పావురమైనాడు.

ఆరోజులో శర్మ లేచిపోయినాడు మామోకా
యగా కనపడతూ ఉండేవాడు. సహజమయిన సౌంద
ర్యమూ, సహజమే యాహుమూ ఆయనకి మెరుగులు
దిద్దేవి. మూడు వ్యక్తిత్వములు కలిసే మొగము
ఒక్కటి. ఉత్సాహమూ, ఎడతెగని కార్యాదీక్ష, వివి
ధమయిన స్వభావమూ, అమాయకమయిన సాహర్ష

మూ, ఊహలకూ పెంపొందుతూ ఉండే విజ్ఞానమూ,
అన్యోన్యమకూల్యంతో శర్మకుం దప్పటికీ నెలకొని
పోయింది. నానాటికి వానికి పెరుగునలేకని తరుగున
లేదు. ఆదినాల్లోనే శర్మకుఖపరిచయ భాగ్యం కలిగి
నన్నది. ఆయనపద ఎవరినాకరించరు? ఆసాంస్య
మెచరికన్నా లకు విందు పెట్టరు? పురుషమోహనమును
ఆయాశ్రితని ఎవరి హృదయము విచ్చుకొని కాగి
నిలవ నురకలు వేయరు? మాశర్మ అతని నాటికేనటికి
ఒక్కటిగానే ఉన్నా ఒకవిశేషం మాత్రం లేకపోలేదు.
వ్యాకరణంగా నానాటికి పరిగణం అవుతూవుండే విజ్ఞా
నము శర్మ ముగియవలసి ఎప్పటి కప్పుడు ప్రోత్సహించి
నెలకొనినూ ఉంటుంది.

ఇంకానే సడవయ్యుతో ఉండే లక్ష్మణరావుగారు
పాతాశ్రిగా మృత్యువు పాలయినారు. అంకటితో విజ్ఞాన
స్వస్థానం పడిపోయింది. దాంతో శర్మకలమయిన పిడుగు
పడిపెట్టయింది; గుప్ప నూలిపోయినాడు; బాబునివ్వ
వలసిందినాడు. లక్ష్మణరావుగారు లేని చెర్మపట్టణంలో
ఇక నిలువలేక పోయినాడు.

కాలక్రమాన ఆయనకు ఆరిపోగా ఊరక కూరునుండ
లేక పోయినాడు శర్మ శర్మవంటి వానికి అట్లా ఊరక
కూరునుండిడం సాధ్యమా! 'జాతీయ సారస్వతసలయం'
స్థాపించాడు రాజమహేంద్రవరంలో. తనవీ, మరుసటి
ఆంధ్రుల ప్రశస్తిని చాటి కొన్ని చక్కని పుస్తకాలను
ప్రకటించాడు. సరిఅయిన సహాయం లేక అదికూడా
నాగిందికాదు. ఉత్తిచేతిమూర తెన్నులు వేయవచ్చు.

శిర్యాత 'లక్ష్మణరాయ వ్యాసాభిని' ప్రకటిం
డానికి చెన్నపట్టణం రావలసివచ్చింది శర్మకు. వచ్చాడు
ఆగ్రంథాన్ని ప్రకటించాడు; తనకు ప్రావీణ్యమూ, మా
దర్శికమూ అయిన లక్ష్మణరావుగారి ఋణం తీర్చు
న్నాడు. ఇప్పటికీ లక్ష్మణరావుగారి మాట ఎత్తి
మాత్రం నువ్వవు కలసిపడిపోతుంది; కన్నులు వేడికి
తీతో కలసిపోతవి. ఆవికవ భవనహయమూ, వాక్య
మమూ లేకపోవడంతో స్వగ్రామం చేరుకొని అక్కడ
ఉండిపోయినాడు శర్మ.

జీవితరంగంలో తుదిధంగా ఎన్ని మార్పులు జరుగుతూ వచ్చినా చరిత్ర పరిశోధన మాత్రం నిరంతరంగా సాగి వచ్చాడు. రానురాను చరిత్ర పరిశోధన మీ జీవిత సుమార్గంగా హస్తగతమైపోయింది శర్మ హృదయంలో. అట్లా కావడం ఆంధ్రుల భాగ్యమేనని అనుకోక తప్పదు.

లక్ష్మణరావుగారి మృతితో ఆగిపోయి మూలపడి పడిన విజ్ఞాన సర్వస్వరచనకు ఉద్ధరించి కొనసాగించడానికి ఇంతలో కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు ప్రోత్సహించారు. తన ప్రయత్నాన్ని నెరవేర్చడానికి లక్ష్మణరావుగారికి కుశిభుజంగా ఉండి విజ్ఞాన సర్వస్వాన్ని సమగ్రతూపచ్చిన మా శక్త్యే సమర్థుడని అనుకున్నాడు; ఆదరంతో పిలిపించారు శర్మకు; విజ్ఞాన సర్వస్వరచనా సీర్వివాదకార్యం అప్పజెప్పారు అందిరి. శర్మకూడా సర్వశక్తిలూ పనియోగించి నాగేశ్వరరావుపంతులుగారికి తనయందుండే విశ్వాసం నానా రీతి ప్రబలతూ ఉండేటట్లు విజ్ఞాన సర్వస్వాన్ని నిర్వహిస్తూ ఉన్నాడు.

శర్మ ఏపనిచేస్తూ ఉండినా తనజీవిత పరమార్థం అయిన చరిత్ర పరిశోధన మాత్రం ఏమరేనాదు కాదు. పరిశోధన కార్యంలో తనప్రతిభతో ఉండిపోయిన శర్మకు ఎన్ని తిండిలేని పగట్లా, ఎన్ని నిదలేని రాత్రులూ గడిచిపోయినవో లెక్కపెట్టి చెప్పగలవారేవరు! శర్మ నిరంతరం పరిశోధన ఫలితము లనేకములు శారద, రెడ్డిగారి, పొరతి, ఉగాడినందిక, నమదర్శిని మొదలయిన పత్రికలలో ప్రకటింపబడినవి. సుప్రసిద్ధములయిన ఆంగ్ల పత్రికక పత్రికలు కూడ మా శర్మ వ్యాసాలను తలను వ్రేల్చినవి. శర్మ చరిత్రవిజ్ఞానమూ, 'అందులో ఇమిడి ఉండే నూతన చరిత్రాంశాలూ, వాటి ప్రామాణ్యమూ' వ్యతిరేకమైన వ్యతేత విదేశ చరిత్ర పండితుల 'నారా' అనిపించినవి.

చరిత్ర చతురానులు అప్పటికప్పుడే ఆంధ్రులచరిత్ర పరిశోధన, ముద్రించి, ప్రకటించి ఆంధ్రలోకానికి చరిత్రయం పుటికి లేచి అభిరుచిని పుట్టించారు. ఆచరిత్ర కేవలం నాది. అయినా, గట్టినిర్మాణానికి అది ఆగదు. అందుకు

సరిపడే పరికరాలన్నీ ఆనాటికి సరిగా లభించినవికావు. కాని అజ్ఞానాంధకారంలో తమ స్వరూపాన్నికూడ పోషుకోలేక పడిపోయిన తమకు చరిత్రవిజ్ఞానజ్యోతిని సమకూర్చి స్వరూపాన్వేషణానికి అవకాశం కల్పించిన ఆచరిత్ర చతురానులకు ఆంధ్రులు ఎల్లప్పుడూ చేయల్సి మొక్కుతూ ఉండక తప్పదు.

శిర్యాశ శిర్యాశ, పరికరాలు యధేచ్ఛంగా లభించే అవకాశం ఉన్నా వాటిని సేకరించుకొని చతురానులు చేసిన పునాది మునుప నిర్మాణాలు చేయ పూనుకొనే వాళ్లెవరూ లేకపోయినా రాగ్రులలో. కాని మా శర్మ దగ్గర కావలసివచ్చి పరికరాలు ఉన్నవి. నిర్మాణ సామర్థ్యమూ ఉంది. సహాయ సంపత్తిలేక చేసేట ముడుచుకొని కూచున్నాడు. కూచోక ఏం చేస్తాడు! ఎప్పటికయినా సరే సరి అయిన ఆంధ్రులచరిత్ర బయలుపడవలెనంటే, దానికి సర్వవిధాలా శ్రమింపాడు మా శక్త్యే నని చెప్పడంలో అనశ్చయం ఇంతయినా లేదు. ఇంత చరిత్ర సామగ్రి సేకరించుకొన్నవా డాంధ్రులలో మరెవ్వరూ కనుపడడం లేదు. ఈనంగతి ఆంధ్రలోకం ఎరుగింది కాదు.

శర్మ కృషి చేసింది ఒక్క చరిత్ర విషయంలోనే కాదు అది ప్రధానవిషయంగా పెట్టుకొన్నాడు కాబట్టి దాంట్లో ఎక్కువ కృషి చేస్తున్నాడు కాని. ఆంధ్రపాఠ సృతంలోనూ మంచి కృషి చేశాడు. 'ఆంధ్రపీఠులూ, దేశోద్ధారకులూ' అనే గ్రంథాలు వ్రాశాడు. శిల్పి కాకపోయినా శిల్ప తత్వాన్ని పరిశీలించగల సామర్థ్యం శర్మ కున్నది. శర్మ వెలయించిన 'అమరావతిస్తూపం' మొదలయిన రచనలు దానికి నిదర్శనాలు. ఆంధ్రుడికీ, ఆంధ్రదేశానికి అభ్యుదయాన్నీ, శారవాన్నీ తెచ్చే అన్ని విషయాలూనూ బాగా చేయ కలిసి తోలిపడ్డవన నిలదినాడు. మా శర్మకు ఆంధ్రుల ఉన్నతికి ఉపకరించే ఏ సామర్థ్యమునూ సరే మిక్కిలి ప్రయము. కాబట్టే అన్నిట్లూ గూర్చున్నాడు తనకు కావలసిన సామర్థ్యాన్ని సంపాదించు కోవడానికి ఎక తెగని కృషి చేస్తూ ఉంటాడు.

వరు డేశాఖవాడయినా నరే (రామ్మ) డయితే చాలు. ఎయిస్సు మాత్రం యిరవై రెండేళ్లకు పైకి, యిరవై ఆరేళ్లకు లోపునా వుండాలి.

వరుడు రెండో పెళ్లివాడయినా యిబ్బంది లేకుండా అయితే: అలాంటి వందేళ్లలో సంతానవంతుడుగా మౌనం వుండకూడదు.

వరుడికి ఆస్తి వుంటే విశేషం లేదు. లేకపోతే విచారమున్నూ లేదు. ఉండడమే వస్తే వున్న దంతా నవ వాడికి కడిది పెట్టిన కట్టుకుడ్డలలో యిల్లరికం రావడానికి తయారుగా వుండాలి.

వరుడికి సోపంత చదువూ, చదువుకంటే జ్ఞానమూ, జ్ఞానంకంటే ప్రజ్ఞా అవసరం. ఆస్తిని చక్కచనం కూడా చాలా అవసరమే.

వరుడికి కట్టుంగాని, జమీన్ దారీమీదా, కిసీమ్మీదా ఆస్తిమీదా వాళ్ళు గాని యెంతిమాత్రము యివ్వబడవు? కాని తమ అల్లుడిగారి సొంత నాదర్శికోసం, శ్రీరాజాబహద్దరువారు, ప్రతిసెలా కొంత సొమ్మ దయ చేయిస్తూ వుంటారు. అయితే: ఆమొత్తం నిర్ణయించే వారు మాత్రం శ్రీ నాగిరెడ్డియ్యగారే.

మార్చి యిరవై రెండోనేటి సాయంత్రం మిథున లగ్నంలో వివాహం జరుగుతుంది.

ఇష్ట మున్న యువకులు మార్చి వోకట్లో తేదీ వ్రద యం ౯-౧౦ గంటలమధ్య దేవడిదగ్గరి హాజరు కావాలి. ఎనిమిదో తేదీ సాయంత్రం పెదిగంటల దాకా కొల్లాయ పేట దివాణంలో వుండాలి.

ఆసాయంత్రం భోజనా లయినాక, నకలపరివారమూ, బంధువులూ, మిత్రులూ, అతీథులూ బలిసివున్న నిండు కొంఠిలో, శ్రీరాజాబహద్దరువారు, వచ్చిన అధ్యక్షులలో వచ్చిన వోకరిని పిలిచి తనతో అర్థానవమీద కూచో పెట్టుకోడం సాఫంగా వరనిర్ణయం వెల్లడిచేస్తారు.

కీజమ్మ అధ్యక్షులకు రానూ పోనూ ఖచ్చరిచ్చి ఆరాటం పెట్టకే సెల్లెలిచ్చేస్తారు.

వచ్చినవారిలో యెవరూ నచ్చకపోతే శ్రీనాగరత్న మ్మగారు వరనిర్ణయంలో మరొక పద్ధతి అవలంబించగలరు.

అధ్యక్షులకు దేవడిలోకి వచ్చేదాకా స్వగతాది నత్కాల తేమీ జరగవు. వెల్లిపోయాటప్పుడు సాగ నంపులు కూడా దేవడిదాకానే జరుగుతాయి.

వచ్చిన తుణం మొదలు వెళ్ల తుణందాకా అధ్యక్షులు దివాణం సొమ్ముతోనే అవసరాలు తీర్చుకోవాలి.

శ్రీరాజాబహద్దరువారిది గౌరవమనగోశిం.

రాజమండ్రి }
౨౫-౨-౧౯౩౪ } దుర్వాసుల వెంకటపయ్యలు, దివాన్.

తా|| ౧|| కొల్లాయ పేట దివాణం, రాజమండ్రిలో యెయిలరోడ్డున గోదావరినేమిడికి మొలకన్నరలో వుంది.

౨

ఆంధ్రపత్రిక ౨-౩-౩౪

కొల్లాయ పేట రాజపుత్రి వివాహం
(మా ప్రత్యేక విశేషకరాలు)

రాజమండ్రి, మార్చి ౧:—

ఉదయం తొమ్మిదిన్నర అయింది. తూర్పునంచీ పెడి మటినుంచీ వచ్చే వ్రదయపురై శిల్పి వెల్లిపోయాయి, కావయితే, అప్పటి కప్పుడే యెండ కొంచెం చురు మంటూనే వుంది. అయినా, పక్కని జలపూర్ణమైన పెడి తీటాకమూ, చుట్టూ పూలమొక్కలూ, తీగలూ, చెట్లూ వుండడంవల్లా, పందిలిమీద తొలినాడే కొద్ది తాటాకులు వెయ్యిపడ్డంవల్లా ఆప్రదేశం చల్లగానూ, రమణీయంగానూ కూడా వుంది.

దేవడికి యెదురుగా, యిరవై గజాలలో వున్న పందిట్లో వోకవేపున వోక కుషనుసీటూ, దానికి రెండు పక్కలా రెండు సామాన్యపు కుర్చీలూ, వెనక నాల్గైదు గజాలదూరంలో మూడు సోఫాలూ, వోక వేపు కుర్చీ, యెడట రెండు సోఫాలూ, వాటిమధ్య వోక వెదురుకుర్చీ వెయ్యిపడివున్నాయి. పందిటికి రాజభవనం పోర్టికోకి మధ్యవున్న గానగుచ్చెట్టుక్రింద అయిదాని బల్లలూ, వాటిమీద బంధుమిత్రులూ వున్నారు.

మొట్టమొదట వోక శాలువమాత్రం కప్పకుని వుండివాస్తే వారు వచ్చి పందిరిమధ్య నుంచున్నారు. తరవాత

శోచిషక్కుని వున్న అతిథుల బంగళాలోనుంచి అయిదు ముందుకును తీసుకువచ్చి, తాజేదారుగారు, ఇద్దరిద్దరినీ వొక్కొక్క సోఫామీదా, వొకటి పెద్దరుకుర్చీమీదా కూర్చోబెట్టారు.

ఇది జరిగిన వొక్కక్షణానికి పురోహితులవారు వేద మంత్ర లుచ్చరిస్తూ ముందు రాగా, శ్రీరాజువారు కూర్చోనిన బ్రహ్మజేఘ్నుల వ్రాశిస్తూ వచ్చి కుమారుని మీద ఆసీను అయినారు. వారిని చూడడంతోనే అభ్యర్థి లయిదుగురూ లేచినుంచున్నారే; కాని వెనుక కుర్చీలో కూనున్న అభ్యర్థి మాత్రమే నమస్కారం చేశాడు. శ్రీరాజుబహద్దరువారి వెనక రాణిసాహేబావారు దయచేసి వెనకవరసలోవున్న కుర్చీలో ఆసీను అయినారు. వారి వెనక, వరసగా నలుగురు యవతులూ, వారివెనక వొక దొరసానీ వచ్చి, అందరూ మూడు సోఫాలమీదా కూచున్నారు.

అప్పుడు దివాన్ జీవారు అభ్యర్థులను చూసి “మీ వొక్కొక్కరే మీ విషయం చెప్పండి” అనగా మొదటి అభ్యర్థి యిలా చెప్పాడు.

“మాది కాకినాడ. మాయింటిపేరు మద్దూరివారు. మీము నలుగురం అన్నదమ్ములం. నేను మూడోవాణ్ణి. కాకింకా వివాహం కాలేదు. వయస్సు ఇరవై నాలుగేళ్లు. ఏ. ఏ. ఆనర్సు చివరి సంవత్సరం ప్రదానంలో చదువు పున్నాను. మానాయనగారు నవజిజ్ఞీ పని చేసి పెన్నను గ్రచ్చుకుని రెండేళ్లకిందట కాలంచేశారు. నాపేరు గజ్జోహన్”

ఇతను నల్లగా, పొట్టిగా, బొద్దుగా వున్నాడు. (ఫ్రెంచి టైంగుమీసాలు. (కాపు యెగరువ్యాడు. నూలు శాడు. కాని పంట్లము వొడులుజంగాళంగా వుంది. వొకచేత బున్నిన బేటూ, వొకచేత హిందూవత్రికా వున్నాయి. చూపులు వెనకవరసలో వున్న యవతుల గాడనే వాలుతూ యేమిటో పెడుకుతున్నట్టున్నాయి.

రెండో అభ్యర్థి యిలా చెప్పాడు.

“మాది విశాఖపట్నం. మాయింటిపేరు కౌతా వారు. నాకు అన్నదమ్ములూ, అక్కచెల్లెల్లూ లేరు.

మానాయనగారు కళ్లెరు కచేరిలో వొక పెద్దగుమూస్తాగా వున్నారు. నావయస్సు ఇరవై అయిదేళ్లు. ఇద్దరు భార్యలు పోయినారు. నేను బి. ఏ. బి. ఈజీ పరీక్షలలో సగ్గి, ప్రస్తుతిం మిషన్ స్కూల్లో ఆర్టింగు చేస్తున్నాను. నాపేరు అప్పకు వెంతులు”

ఇతను బక్కుబలాచగా, పొడుగ్గా, నల్లగా వున్నాడు. మీసాలున్నాయి. (కాపింగుమీద టర్నిటోనీ. కాళ్ళకి ఆకుచెప్పులు. కాకాల్గి నేస్తాడు కాబోలు షట్ల గారకట్టి వున్నాయి. చూపులు తిరుమి దొరవానిచేపుకీ, పురో హితునిమీదకీ సమగతున్నాయి. రెండు కాళ్లూ వ్రాగిన లాడిస్తూ సోఫాలో చేరబడికూచుని వున్నాడు.

వెనుకకుర్చీలో కూనున్న మూడో అభ్యర్థి యిలా చెప్పాడు.

“మాది రామచంద్రపురం. మాయింటిపేరు హలోతా వారు. మానాయనగారు హైస్కూల్లో టీచరుగా వుంటూ రెండేళ్లకిందట చనిపోయారు. నాకు ఇద్దరు చెల్లెళ్లున్నారు. కావరాలు చేసుకుంటున్నారు. స్కూలు ఫ్రెండులతో నాచరువు పూర్తి అయింది. ఆరుమాసాలు నౌకరీలోనం ప్రయత్నించి విఫలమైంది, మరో ఆరుమాసాలు బస్సు డ్రైవరుగావుండి నూరురూపాయలూ సంపాదించుకొని, యాదాదినించి రాజుమహేంద్రవరం లోనే సోదామాపూ, కిల్లీరు కాగమూ పెట్టుకుని పొట్ట పోసుకుంటున్నాను. పెళ్లిప్రయత్నంలో వుంటూ తిమ్మ ప్రకటన చూశాను. మూడు మాసాలకిందట మోటారు సైకిలు రైడింగులో నాలుగువందల రూపాయలూ, మరో వారంరోజులకి యాత్రపంజెంకో నూరు రూపాయలూ గెల్చాను. వయస్సు ఇరవై రెండు దాటింది. పేరు రాజగోలశాస్త్రి. ప్రస్తుతిం విద్యార్థన్ ఫ్రెండుకి తియారవుతున్నాను”

ఈమూలలు ఇతను నుంచుని చెప్పాడు. శరీరం దబ్బు పండువన్నె. పొడుగు కాకుండా, పొట్టి కాకుండా, కొంచెం వుప్పిగా, చాలా చురుకైన చూపులతో—ఆకర్షించే చూపం. పంచ కట్టి, ముప్పమాత్రం తొడుక్కుని పైని కండువా కప్పుకుని వున్నాడు. చూపులు శ్రీరాజు

బహుద్రులవారిమీద మాత్రమే నిలిచివున్నాయి. ఇతని వృత్తాంతం విని పురోహితుడు పులిక్కిపడ్డాడు. దివాన్ జీవారు ప్రభువుకీసి చూశారు. తక్కిన అధ్యక్షులు నలుగురూ వెలుకాలింగా చిరునవ్వు నవ్వారు. గానుగుచ్చెట్టు కింద డేవో గుర్రునలు బయలుదేరాయి. తాజేదారు మొగం పెక్కటి తీవ్రమున చెయ్యి అడ్డం పెట్టకున్నాడు. శ్రీరాజేనాహేబావారి కిస బొమ్మలు ముడిపడ్డాయి. యవతులు గతుక్కుమన్నారు.

రెండోసోఫాలో మొదట కూచున్న నాలుగో అధ్యక్షి యిలా చెప్పాడు.

“మాది బంధు. ఇంటిపేరు ప్రవానారు. మానాయ నగారు వీడ్చిరుగుమాస్తాగా వుంటూ కాలంచేశారు. నాకు సోడరీసోడరీమణు లెవ్వరూ లేరు. మాకల్లిగారు వ్యక్తి నత్యాగ్రహార్యమంలో పనిచేసి ప్రస్తుతం శ్రీకృష్ణజన్మ స్థానంలో వున్నారు. నామొదటి భార్య శ్రీకృష్ణజన్మ స్థానంలో ప్రసవించి వైద్యసహాయం తీర్చువ కావడం వల్ల పిల్లతో కూడా కాలం చేసింది. భర్తూపారం చదువుతూ నేనునాన్ కోలచోవన్ లో పాతశాలవిడిచిపెట్టాను. ప్రస్తుతం రాష్ట్రభాషాపరీక్షలో నగ్గి హిందీప్రచారం చేస్తున్నాను. మహాత్మాగాంధీగారు నాతో తరుచువు త్రోవప్రత్యుత్తరాలు జరుపుతూ వుంటారు. హిందీ సాహిత్యసమ్మేళనానికి నేను బహిరంగభారతప్రతినిధిని. వదుస్సు—మొన్న నే యిరవై ఆరోయేడు పూర్తి అయింది. నాపేరు ప్రస్తుతం కామ్చంద్”

ఇతను ఎర్రగా, లావుగా, పొడుగ్గా వున్నాడు. మీసాలు లేవు. కళ్ళకి జోడూ, నత్తిమీద గుజరాతీటోపీ, కద్దిరలాలీమీద పేస్తుకోటూ, చేతిలో వొక హిందీ మానవత్రికా—పుత్తిరీ చేతీయకులా వుంటాడు. వక్కజేబులోనంది బీడీలకట్ట తొంగిచూస్తోంది. చూపులు దొంపాసిమీద చాలా తీవ్రంగా ముసుగుకులున్నాయి. తన సంగతి చెప్పటంపై డీతను పునవ్యాసం చెబుతూ పుస్తకం కొద్దిపాటి ఆపేశమూ, ఆశ్చర్యశాసనమూ కవపరిచాడు.

అయిదో అధ్యక్షి యిలా చెప్పాడు.

“మాది ఏలూరు. ఇంటిపేరు యనమండ్రవారు. మానాయగారు నాచిన్నతనంలోనే స్వర్గస్థు లయినారు. నేను కవిని. దేశంలో నాతో పోల్చుకొన్న భావకవి మూతేను. నేను రాసిన ఖండకావ్యాలు భారతం అంత గ్రంథ అవుతుంది. పద్యాలు చక్కవడానికి ప్రతీనభాగీ నాగ ఆహ్వానాలు వస్తాయి. నాకు పదిపన్నెండుగురు శిష్యులున్నారు. నాప్రణయలేఖలు చూసి టాగూరు గుండలు బాదుకున్నాడు. నారచన లేకందా తెనుగులో యెవరూ వ్రాతక నడవలేరు. నోబుల్ ప్రయజ్ఞోసం గ్రంథం వొకటి యింగ్లీషులో రాద్దా మని వుంది. నాకు అన్నదమ్ములూ, అక్కచెల్లెల్లూ వున్నారు; కాని వాళ్ళకి సౌందర్యపితా లేకపోవడంవల్ల చూడటంలో భోజనం చేస్తూ నేను ప్రశ్నకంగా వొక రూములో వుంటున్నాను. నాపేరు ప్రస్తుతం నవీనచంద్ర. నాగ్రంథం వొకటి మధుశాలాపులు అకాడెమీలో మొన్ననే ప్రకటించబడింది. అది భావకవిత్వానికి అంకితం అయింది. దాన్ని స్కూలుపైసలుకీ పాత్య గ్రంథంగా పెట్టంచవలసిందని నాశిష్యు లందరూ వచ్చే నెలలో వైన్ ఛాన్సలర్ గారిదగ్గరికి డిప్యూటీమను వెళ్ళబోతున్నారు. వైన్ ఛాన్సలరుగారు ఆమోదించా రంత డైరెక్టర్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్ ఇన్ ప్రొవిన్సు అంగీకరించి అలా చేసితిరతాడు”

ఇతను పొడుగ్గా, నన్నంగా, నల్లగా వున్నాడు. బాలకాపు. కళ్ళకి జోడు. పట్టాలాలీ. కాళ్ళకి బరస్టివర్లు. చేతిలో పులికిపున్న వొక పైలుంది. ఎవ్వరూ చిరునవ్వుతో వుండడానికి ప్రయత్నిస్తూవుంటాడు. చూపులతోనే గాని ఎవరినీ కల్లువిప్పి బాగా చూడనిజరుగిగిరెట్టుపెట్టే జేబులో వుంది. దివాన్ జీవప్రశ్నకి యితను “చిన్నతనంలో అయింది పెల్లి. ఆపి నేను ప్రేమించడం లేదు. దానికి నాకూ సంబంధం లేకొద్దు ఎక్కి మనోవర్తి ఏర్పాటు చేశాను” అని బగచెప్పాడు.

తాజేదారుగారు ఈవాక్యాలూ అన్నీ రాసురాజాబహద్దరువారి చేతికిచ్చారు. అవి పుచ్చువారు, వొక చీటి తాజేదారుగారికి, వొక క

దివాన్జవారికి దయచేశారు. దివాన్జవారు కవరు విప్పి
అందులో వున్న సూరసి రూపాయలనోట్లు అయిదు
పసి, వొక్కొక్కటి వొక్కొక్క అభ్యర్థి కిచ్చి, “ఇవి
సూరిక్కడ వున్న వారం రోజులూ స్వేచ్ఛగా ఖర్చు
చెట్టుకోవచ్చు. చాలకపోతే యింకా కావలసినంతా
యిస్తాము. సామ్రాజ్యమీ మీరు ముదరా యివ్వనక్కర
లేదు; కాని యెనిమిదో తేదీ సాయంత్రం నాలుగుగంట
లకు నరియైన జమాఖర్చుమాత్రం యివ్వాలి” అని
చెప్పారు.

ఇంతలో తాణేదారుగారు, రాజబహద్రుల వారిచ్చిన
జీతీకి అయిదుప్రతులు తయారుచేసి, దివాన్జవారి
యింటికిం కనిపెట్టి అభ్యర్థుల కయిదుగురికి యిచ్చారు.
వాటిలో వున్న విషయం యిది.

“దివాన్జదార్లు శ్రద్ధచెయ్యవలసిన విషయంయేమిటి?”

తరవాత శ్రీరాజసాహేబువారు అంతఃపురంలోకి,
దొరసానీ, యువకులూ పెన్నినోట్లకి చేరివున్న
స్వల్పభవనంలోకి దయచేశారు. శ్రీరాజబహద్రులవారు
దివాన్జవారితో యేదో మాట్లాడుతూ తటాకాన్ని
అక్కడనుకుని కచ్చేరీలోకి వేంచేశారు. పురోహితుల
వారు గానగుచ్చెట్టుకిందికి వెళ్లి బంధుమిత్రవర్గంలో
అంతర్జాలక అంకురార్పణ చేశారు.

తరవాత, తాణేదారుగారు, అభ్యర్థులను పిలుచుకుని
అంతఃపురం బంగళాకు దారితీశారు. ఇదివారలు వెళ్లక,
చెప్పి, “అయ్యా! అయిదుప్రతులలో రాజపుత్రిక యెవ
రైనా?” అని అడగగా, తాణేదారుగారు, “మీరు ఆప్రశ్న
చేయకూడదు. వారిలో వొకామే మాత్రం రాజపుత్రి.
మీరు నలుగురూ వొక్క శిక్షణలో పెరిగారు. పైగా
అందరూ రూపవతులు. ఈవారంరోజులలోనూ వారి
అందరూ కావలసినంతవరకూ మీకు తెలుస్తాయి.
మీ అభిరుచులు వారికి తెలుస్తాయి. ఇందుకోసమే
మీరన్నీ వేకం యేర్పరచబడ్డది. వారిలో రాజపుత్రి
నివ్వరైనా ఆమె మిమ్ము అంగీకరించేయడం ఆమెని
మీ మాం చేసుకోవాలి మీరు నిర్ణయ తీసుకోవాలి. అలా
అంగీకరించలేనివారికి ఇక్కడ తావు లేదు” అని కచ్చి

తంగా సెలవిచ్చారు. దీనిమీద తరిమూవా రెవరూ
సమీ ఆలోచనలో పడ్డట్లు లేదు; కాని భావకవి మాత్రం
కొంచెం అనంతపురి పొందినట్లుంది.

వారి నక్కడ దిగబెట్టి తాణేదారుగారు వెనుకూ
వెడతూ “వదలొం దయచేదాకా యువకులు క్లుబ్బలో
వార్తాపత్రికలు చదువుకుంటారు. శ్రీరాజబహద్రు
లవారు, కచ్చేరీలో, గుమాస్తాలు నిన్న చేసిన పని తగ్గ
చేస్తారు. వదలొండుం బావుకి భోజనశాలలో గంట కొడ
తారు. వెంటనే అందరూ అక్కడ చేరుకుంటారు. నేను
వచ్చి మిమ్మల్ని తీసుకువెడతాను సిగ్గుగా వుండండి”
అని సెలవిచ్చారు.

3

మధ్యాహ్నం భోజనాల దగ్గర కాకినాడ, విశాఖ
పట్నం అభ్యర్థులు తమ విస్తృత పరివరాలూ ఇతరుల
కొట్టాలుగా తయారుచేశారు. వారు తిన్నదానికంటే
సారేసిందెక్కువ. పైగా వొకరు లొట్టలు వేసి, వొకరు
ధ్వనిచేసి అందరికీ శ్రావణం పుట్టించారు. రాజమండ్రి
అభ్యర్థి తన కక్కరలేనిది వడ్డించనివ్వలేదు. వేయించు
కున్నది దిగబెట్టలేదు. సామాన్య మైన పట్టుపంచె కట్టు
కురావడం తప్ప అతను మరేమీ అనభ్యంతరంగా ప్రవర్తించ
లేదు. బందరు అభ్యర్థి వరి అన్నం తినడం చాలా
అనందార్థమని, హిందూసానీలను చూసి నేర్పుకుని
గోధుమరొట్టలు పుచ్చుకోవా లనీ, గోధుమరొట్టలు
తినడంవల్లనే వారు మనకంటే నాగరికులుగా వున్నా
రనీ, వారి భాష హిందూదేశానికి జాతీయ—మాతృ
భాషగా వుండడానికి అర్హమైన దయిందనీ, భోజనాల
దగ్గర హిందీ మాట్లాడుకుంటే ముక్తి కూడా వస్తుందనీ,
వార్తీకి, శ్రీరామకృష్ణకృష్ణకృష్ణ హిందీలోనే
మాట్లాడా రనీ, మతాన్ని పెట్టి కూడా మనం హిందీ
తప్పకుండా నేర్చుకోవాలనీ చిన్న ప్రవచనావనం చేశాడు.
భావకవి మెతుకులు చేతితో తాకితాకకుండా, పెదవులు
కదిపీకడవకుండా విస్తరంతా కోట్లు కెక్కిరించినట్లు కెక్కి
రిస్తూ నగంనగం తిని రేచాడు.

భోజనానంతరం తాతేవారుగారు తాంబూలాలు తీసుకురాగా కాకినాడ విశాఖపట్నం అభ్యర్థులు “బసలోకి ఏసుకుందా” అంటూ చక్కాపోయారు. హిందీప్రచారకుడు “మసలో మసమాట, బసంపురం మసాళా యేమేనా వుందా లేదా” అని అడిగి, తాతేవారుగారు ముక్కుమీద వేలుపెట్టుకోగా చిన్న తాంబూలం చేత్తో వున్న కుని వెల్లిపోయాడు. భావకవి నొక్క యేలకివండు మాత్రం తీసుకున్నాడు. కిట్టిలమకాణదారు మాత్రం సావకాళంగా తాంబూలం వేసుకుని, తన వృత్తిని గురించిన తాతేవారుగారి సందేశాలు కొన్ని తీర్చి చక్కా వెళ్ళాడు.

ముడున్నరకి ఫలహారాలు. కాకినాడ అభ్యర్థి కాఫీ పుచ్చుకుంటూ కోసా, మార్పిలుకోవలసిమీద విడిచిపెట్టి ముక్కాచెక్కా చేసేశాడు. విశాఖపట్నం అభ్యర్థి వకోడిలో వున్న పచ్చిమిరపకాయ ముక్కలు బల్లకిందికి తులుకు తులుకు వ్రమ్మేసి, కాఫీలో నగం బల్లమీద పారచేశాడు. దుకాణదారు ఫలహారం నిమిషంలో పూర్తిచేసేశాడు. హిందీప్రచారకుడు “ఫలహారంలో నేనా చూసేటటులేకపోవడం యేమీ బాగా లేవండీ” అంటూ, పులుకూ పులుకూ చూస్తూ, తీసి పుచ్చుకుని కాఫీ ఆస్వాదించి వెళ్లిపోయాడు. భావకవి, తీసి అయిర తువాక నొక పకోటి, కాస్త కాఫీ, మల్లీ పకోటి, మల్లీ కాఫీ—ఇలాగ నగంనగం పుచ్చుకున్నాడు.

అయిదయింది. యువతులు నలుగురూ టెన్నిస్ ప్రారంభించారు. దొరసాని వక్కని కూచుని సలహాలు చెబుతోంది. భావకవి కలమూ నోటులుకూ పుచ్చుకుని యువతులు తనకి కనబడేట్టు కొంచెం దూరంగా నొక పూవుటీరంలో కూచున్నాడు. హిందీప్రచారకుడు దొరసానికేసి నొక్క మాట తీవ్రంగా చూసి (పట్ల కూడా కొంచెం కొరికాడనే నానమ్మకం) తటాకతీరానికి వెల్లిపోయాడు. కాకినాడ అభ్యర్థి టెన్నిస్ బాటు పుచ్చుకుని కోర్టుకి సమీపంగా నొక వక్కని కూచుని, బంతి తనవేపుకి వచ్చిన రెండుమూడు మాట్లాడి పరిచారి కలు పరిగెత్తుకుని వస్తూ వుండినా తానే కోర్టులోకి గిర

వాటువేశాడు. తరవాత నొక పరిచారిక వచ్చి “యిస్త్రీలు ఆడుకొంటూవున్న చోటు. అవతలికి వెళ్లండి” అని చెప్పగా, ఏమీ సమాధానం చెప్పలేక బాటుతోట జేయిలువేపుకి పిక్కారు వెల్లిపోయాడు. విశాఖపట్నం అభ్యర్థి గాఢవిదలోవున్నాడు. దుకాణదారు తన గదిలో యేదో వున్నకం చూసుకుంటూ కూచున్నాడు.

రాత్రి భోజనాల వేళ అభ్యర్థుల కందరికీ వసారాలో వడ్డించారు. యువతులు నలుగురూ శ్రీరాజబహద్దరు వారి మెడట కూచున్నారు.

౩

ఆంధ్రపత్రిక, మార్చి 3:-

రాజయిండి, మార్చి ౨:-

ఉదయం ఆరన్నర అయింది. శ్రీరాజబహద్దరు వారు స్నానసంధ్యాన్యస్తానా లన్నీ మునిగించుకుని దివాన్ జీవనాలో మాట్లాడుతూ మేడమీద వసారాలో కూచున్నారు. దుకాణదారు యీతాలాడుతూ తిలకంలో స్నానం చేస్తున్నాడు. కాకినాడ అభ్యర్థి తిలకం వేస్తీర్లు కావా అని తాతేవారుగారికి కబురుచేశాడు. విశాఖపట్నం అభ్యర్థి, భావకవి యింకెట్లో మేలకిన తట్టులేదు. హిందీప్రచారకుడు “నేను సబ్బులు బహిష్కరించాను. సున్నిపిండి వంపించండి” అని లోపలికి కలుగు చేసి, పరిచారిక వచ్చని సున్నిపిండి తెచ్చి యివ్వగా తెల్లపోతూ తటాకతీరాన కూచుని వున్నాడు.

౭ గంటలకు పంటలక్క టిఫిన్ తీసుకురాగా దుకాణదారు గవ్వపొగా పుచ్చుకున్నాడు. కాకినాడ అభ్యర్థి “స్నానం తరవాత చేస్తాలెండి” అని తానుకూడా వెళ్లి పడ్డాడు. విశాఖపట్నం అభ్యర్థి వక్కమీదా లేడు, దుకాణదారు గాఢాలోనూ లేడు. భావకవి “ఇట్లే యింత దేశంలో వుండే! సాంబారు చెయ్యడం చేతకాదు! వున్నా బంగాళాదుంప కూర లేకపోతే యేం బాగుంటుంది?” అని విమర్శిస్తూ పంటలక్కని విసిగించి చివరికి “ఏదో ఆకలి చావాలి కదా!” అంటూ నగంనగం పుచ్చుకు

న్నాడు. హిందీ ప్రచారకుడు మూడు కప్పలు కాఫీ గాత్రం వుచ్చుకున్నాడు.

భోజనాలవేళ : అభ్యర్థులను అతిథులలో కూర్చోబెట్టారు. కాకినాడ అభ్యర్థి ఇంగ్లీషులో యేదో గొణుంటూ భోంచేశాడు. భావకవి నిన్నటికంటేనూ క్షుణ్ణుడై తిని భోజనాలు సగంసగంలో వుండగా లేచిపోయాడు. విశాఖపట్నం అభ్యర్థికి ధ్వని యెక్కువయింది. హిందీ ప్రచారకుడు వులునూ, చాయా తాకలేదు. పెరుగు వచ్చి పాలు తెచ్చించుకుని పోయించుకున్నాడు. దుకాణదారు సావకాశంగా భోజనం చేసి అందరితోటీ సమానంగా లేచాడు.

తాంబూలాల కషయం నిన్నటిలాగే జరిగింది. ఎవరినో బహుశాకి పంపలేదు.

మధ్యాహ్నం మూడుగంటలకు దుకాణదారు పకు పకు ఏదో ఆలోచించుకుంటున్నాడు. తక్కిన నలుగురూ క్షణభో వున్నారు. వంటలక్క దుకాణదారుకి టఫర్ వచ్చి వెళ్ళిపోయింది. తక్కిన నలుగురూ నాలుగింటికి చిటికెకోసం కబురు వంటి విధులై బహుశా వెళ్ళిపోయి రాకభోజనాలకు గంట కొడుతూ వుండగా వచ్చారు. ఆరావడంలోనూ కాకినాడ అభ్యర్థి, విశాఖ అభ్యర్థి మోటారు సైకిలుమీద వచ్చారు. హిందీ ప్రచారకుడు సైకిలుమీద వచ్చాడు. భావకవిని పంపి జట్కావాడు వెళ్ళిపోయాడు. వారు నలుగురూ నాలుగు చెయ్యకుండానే భోజనానికి వెళ్ళారు. దుకాణదారు స్నానం చేసి సిద్ధంగా వున్నాడు.

భోజనాలు—అభ్యర్థులను ఈపాట శ్రీరాజుబహదూరు వారి యెడల కూర్చోపెట్టారు. కాకినాడ అభ్యర్థిలో రాక్షసి కనపడలేదు. విశాఖపట్నం అభ్యర్థి చాయా మాత్రమే పోసుకున్నాడు. హిందీ ప్రచారకుడు తాళి మాత్రమే తిన్నాడు. దుకాణదారు మామూలు భోజనం చేశాడు.

భోజనాలు కాగానే కాకినాడ అభ్యర్థి, విశాఖపట్నం అభ్యర్థి మోటారు సైకిలుమీద సీసీమాకి వెళ్ళి, వన్యంకు బయట వేళ్ళ వచ్చి తలుపులు తియ్యకపోగా డ్రా వెలర్లు దుకాణం వెళ్ళి వదులుకున్నారు.

హిందీ ప్రచారకుడు మొగంపక్కకి తిప్పుకుని పక్కకొరికి పోయి పడుకున్నాడు. భావకవి యువకులెవరైనా పాద తారా అని అడిగి, జవాబురాకపోగా కవిత్వంలో కూడున్నాడు. దుకాణదారు మాత్రం వెళ్ళి పాటవూ అయిదాకా కూచుని వచ్చాడు.

* * * *

ఆంధ్రపత్రిక. మార్చి ౪

రాజమండ్రి, మార్చి ౩:—

ఉదయం యెనిమిదిన్నర అయింది. శ్రీరాజుబహదూరు పోర్టికోలో వడకకుర్చీచేయించుకు కూచుని కాకినాడ అభ్యర్థికి కబురంపారు. సంభాషణలో అతను పెద్దలతో మాట్లాడడం యెంగనట్టు కనపడ్డాడు. తరవాత విశాఖ పట్నం అభ్యర్థి వచ్చి ఎరుదుదిగుడుగా జవాబులు చెప్పాడు. భావకవి శ్రీరాజుబహదూరువారి ప్రశ్నలు ఆపు చేయించి, యారెండురోజుల్లోనూ తాను రాసిన పద్యాలు స్కూలువుని చదివి వినిపించి వెళ్ళిపోయాడు. అప్పటికి వదిన్నర అవడంవల్ల తక్కిన వారికి కబుర్లు రాలేదు.

భోజనాలు—శ్రీరాజుబహదూరువారి యెడల వోకర్నీ, అతిథులలో యిద్దర్నీ, బంధువులలో యిద్దర్నీ కూర్చోపెట్టారు. ఏమీ మార్పులు కనపడలేదు.

తాంబూలాలు యథాప్రకారమే.

కాకినాడ, విశాఖపట్నం అభ్యర్థులు చీల్లాలలో కూచున్నారు. భావకవి నిద్రాముద్రితుడయ్యాడు. దుకాణదారు వార్తాపత్రిక వుచ్చుకోగా హిందీ ప్రచారకుడు వచ్చి హిందీ అంసర మని వుపన్యాసం చేశాడు.

* * * *

ఆంధ్రపత్రిక మార్చి ౫:—

రాజమండ్రి మార్చి ౪:—

ఉదయం ఏడున్నర—తనకి ప్రతిపూటా ముగ్గున్ ఆట అలవాటనీ, అది లేకపోతే తోచ దనీ, ఎనిమిదో తేదీ సాయంత్రం దాకా కోర్టు తన స్వాధీనంలో వుంచ వలసిందనీ కోడుతూ కాకినాడ అభ్యర్థి చీటీ రాశాడు. విశాఖపట్నం అభ్యర్థి తనతో ఆడతా దనీ, తాను

సాంకత్యాలు తెచ్చుకున్నా ననీ, విశాఖపట్నం అభ్యర్థి అద్దెబాటు తెచ్చుకున్నా డనీ అత నందు ప్రసహరించాడు. దానిమీద, శ్రీరాజాబహద్దరవారు, రాజపుత్రి అభిప్రాయం తెలుసుకుని “ప్రదయం యెనిమిదిన్నర మొదలు సాయంత్రం నాలుగుగంటలవరకూ కోర్టు స్వాధీనంలో వుంచుకోవచ్చు”నని జవాబు దయ చేశారు. వారిద్దరూ అందుకే ఆనందించి, యువతులు పడకొందు గంటలదాకా క్లబ్బులో వుంటారు కనక తమ ఆట వారు తప్పకుండా చూస్తూ రనీ, దానివల్ల లాభం కలగవచ్చు ననీ కూడబలుక్కున్నారు. ఇంకో విశేషం కూడానూ. రాజపుత్రి, తమలో యెవరినీ పెళ్లి చేసుకుంటే వారు, రెండోవారిని దివానుగా వేసుకునే టట్టు వారు ఏర్పాటు చేసుకున్నారని చూచాయగా తెలియవచ్చింది.

ఇవారే శ్రీరాజాబహద్దరవారి వద్దనంది ముందు దుకాణదారుకి కబురు వచ్చింది. ఒక గంట మాట్లాడి అశను వచ్చేయ్యగా హిందీప్రచారకుడు వెళ్ళాడు. గాంధీ గారి హిందీసంక్షేపాన్ని గురించి మధ్యమధ్య అతను చాలా దృఢంగా మాట్లాడాడు.

మధ్యాహ్నపు భోజనాదికం మామూలుగానే జరిగి పోయింది.

సాయంత్రం అయిదున్నర గంటలవేళ దుకాణదారు, హిందీప్రచారకుడూ కటాకంలో స్నానాలు చేస్తున్నారు. అప్పుడు యువతులూ, దొరసానీ, అలా వెళతూ అక్కడికి వచ్చారు. వెరువులో ధ్వజస్తంభందగ్గర తెల్ల తామరపువ్వులు నాలుగు చాలా పెద్దవివున్నాయి. యువతులలో వాకామె యింగితం కనిపెట్టి దొరసానీ “వాటిని తెచ్చి యివ్వగలరా!” అని అడగగా దుకాణదారు వెంటనే బయలుదేరాడు. హిందీప్రచారకుడు అక్కడనుంచి కొరకొరచూసి ప్రత్యక్షంగా దుకాణదారు వెనక్కాల బయలుదేరాడు.

దుకాణదారు పువ్వులు అందుకని, తీసి, వెనక్కి, బయలుదేరాడు. అప్పటికి హిందీప్రచారకుడు అతన్ని కలుసుకున్నాడు. “పువ్వులు తేవలసిందని యువతులు

నాకన్నా సెలవిచ్చారు; కనక రెండు పువ్వులు మీనాకన్నా” అని అతను చెప్పగా దుకాణదారు బదులు చెప్పకుండా వొడ్డుకు యీదుకు రాసాగాడు. దానిమీద మండిపడి హిందీప్రచారకుడు రెండుబారలలో మీనా వచ్చి పువ్వులు పూకోబోగా దుకాణదారు చటుక్కున మునిగి వొడ్డున తేలి హిందీప్రచారకుడు డక్కడ యింకా కనిపెట్టుకునే వుండగా పువ్వులు దొరసానీ కిచ్చాడు.

ఈసన్నివేశం చూసి యువతులు చప్పట్లు చరిచారు. తరవాత హిందీ ప్రచారకుడు వొడ్డుకి వచ్చి కొంచెం దురుసుగా మాట్లాడగా దుకాణదారు పిడికిళ్లు బిగించి ఆపుధృతం మాన్పించాడు.

౧.

ఆంధ్రపత్రిక-మార్చి ౧౦.

రాజమండ్రి, మార్చి ౯:-

౧౬, ౨ తేదీలు విశేషాలేమీ లేవు. ఎనిమిదో తేదీ ప్రదయం, “యువతులు తెన్నిన ఆడేటవస్తూ చూసి దానికి తనకి సెలవిప్పించ వలసిందని కాకినాడ అభ్యర్థి కోరగా రాజాబహద్దరవారు ఏలుపడ దని జవాబు దయ చేశారు.

భోజనాదికం మామూలే.

మధ్యాహ్నం నాలుగుంటలకు జమాఖర్చులూ, జమ బులూ దాఖలుచేసి అభ్యర్థులు ఫలితానికి ఎదురు చూస్తూ కూచున్నారు.

కాకినాడ అభ్యర్థి జమాఖర్చు.

జమ ౧౦౦-౦-౦.

ఖర్చు-మోటారుపైకిలు బాడగ

౨౩-౦-౦

పెట్రోలు

౯-౦-౦

మరమ్మత్తు

౧-౮-౦

సిగరెట్ల డబ్బాలకు

౪-౦-౦

సినిమాలు

౩-౮-౦

చిల్లరలు-టెఫిన్ వగైరా

౬-౪-౬

ప్రాసెలర్సు బంగారాలపై ౬ గంటలకు

౧-౦-౦

౧౨-౪-

జవాబు—“జమీన్ దార్లు రైతులను అదుపుచేయుటకు వుంచుకోదానికి శ్రద్ధచెయ్యాలి”

విశాఖపట్నం అభ్యర్థి జమాఖర్చులు—
మ ౧౦౦—౦—౦.

ఖర్చు—మోటారు పెంకిలు అద్దె (సగంవంతు) ౨౩—౦—౦

పెట్రోలు ౬—౦—౦

మరమ్మత్తులు ౬—౮—౦

టన్నిన్ బాటు అద్దె ౬—౦—౦

సిగరెట్ డబ్బాలు ౫—౦—౦

సీసీమాలు ౩—౮—౦

చిల్లరులు, టిఫిన్ వస్త్రా ౬—౮—౦

ట్రావెలర్స్ బంగళాల అద్దె ౬ గంటలకు ౧—౧—౦

౫౭—౮—౦

జవాబు—“జమీన్ దార్లు జిల్లాబోర్డులు స్వాధీనముచేసుకోదానికి శ్రద్ధచెయ్యాలి”

దుకాణదారు జమాఖర్చులు—
మ ౧౦౦—౦—౦

ఖర్చు— ౦—౦—౦

జవాబు—“జమీన్ దార్లు, డబ్బు ఖర్చుచెయ్యడం చాలా జాగ్రత్తగా వుండాలి. రైతులు శిస్తులు పూర్తిగా చెల్లించగలగడానికి జలాధారాలు వస్త్రాలు విస్తృత విషయంలో చాలా శ్రద్ధగా వుండాలి”

హిందీ ప్రచారకుడి జమాఖర్చులు
మ ౧౦౦—౦—౦

ఖర్చు—అమాంబావతులూ ౨౩—౦—౦

తా|| క|| మామగారు అల్లుణ్ణి సాదరు వివరాలు వ్రాసుని అడగడం ఉచితం కాదు.

జవాబు— “గాంధీమహాత్ముడు యుగపురుషుడు. అతని హిందూదేశానికి హిందీసంక్షేపం యిచ్చారు. జమీన్ దార్లు తమ రైతులకోసం పూచూర హిందీ భాషలు నెలకొల్పి వారిని జాతీయ యోధులుగా గాంచెయ్యాలి. హిందీ ప్రచారకులకు కాలేజీ ప్రాథమిక నమానంగా జీతం యివ్వాలి”

భావకవి జమాఖర్చులు—

జమ ౧౦౦—౦—౦.

ఖర్చు— ౩౦—౮—౮

తా|| క|| దైనికసాదర్లు రాసిపెట్టుకోడం కవులకూ, రాజబంధువులకూ నామోషీ.

జవాబు—“పూర్వవాఙ్మయం అంతా వోక్తృకుండు. అందులో కథలు తిప్ప కవిత్వం లేనేలేదు. ఇప్పటి జమీన్ దార్లు భావకవులను పోషిస్తూ నవ్యసాహిత్యం తయారుచేయించాలి. ప్రతిమనిషీ ప్రణయముగ్ధుడయేటట్టు జమీన్ దార్లు శ్రద్ధచెయ్యాలి. అప్పుడు గాని యీ విశాలవిశ్వమానవకోటికి ముక్తి లేదు.”

E

రాత్రి తొమ్మిదిన్నర అయింది.

సభామండపంలో శ్రీరాజబహద్రగువారు సింహాసనం అలంకరించివున్నారు. శ్రీరాజీనాథేంద్రవారు పక్కని వోక వున్న తాననం అలంకరించి వున్నారు. ఆమెకు కుడిదిక్కున దొరసానీ, యువతులూ వసనగా కూచుని వున్నారు. శ్రీరాజబహద్రగువారి యెడమ వేపు బంధువులూ, రుక్మిణిలూ, సగరంలోని పెద్దలు కొందరూ కూచున్నారు. దివాన్ జీవారు సింహాసనానికి కిందుగా తమ కుర్చీలో వున్నారు. అభ్యర్థులు యెడటి బంతిలో వున్నారు. వారంతా చాలా ఆదుర్దాగా వున్నట్టు కనపడుతున్నారు. వారికి వోక పక్కగా తాళేదారు గారున్నారు. పరిచారికలూ, నాకర్లు చాలా అదావడిగా తిరుగుతూ ఆవనీ యీపనీ చూస్తున్నారు.

అప్పుడు శ్రీరాజబహద్రగువారి సెలవు పొంది దివాన్ జీవారిలా సెలవిచ్చారు.

“శ్రీరాజబహద్రగువారు, తమ కొమ్మార్తగారే తమకు కుమారు లని భావించివున్నారు. కడుపున పుట్టిన బిడ్డ వుండగా ఆమె కేమీ లేకుండా చేసి, దక్షిణి అనే పేరితో యెక్కణ్ణులవో వోకణ్ణి తెచ్చి కట్టెజ్జుకి—ముప్పయిలక్షల రూపాయల ఆస్తి ధారపోయ్యడం శ్రీవారికి మందిదిగా కనపడలేదు. ఇదంతా తమ కొమ్మార్త

ర్కగానూ, ఆమె సంతానమూ అనుభవించాలని శ్రీవారి నంకల్పం. శ్రీరాజీసాహేబావారి పుణ్యక్షేత్రం కూడా యిదే.

అయితే శ్రీరాజపుత్రికి, అప్పటి పరిస్థితులను వట్టి ఎనిమిదో యేటనే వివాహం కావడమూ, అది నిష్ఫలం అయిపోవడమూ అందరూ యెరిగిన విషయాలే. వీరేశలింగం పంతులుగారి రచనలు చదవడంవల్లా, దానిమీద సాంకేతిక వినియోగించడంవల్లా తరుణవిశంతువులకు పునర్నివాహం చెయ్యడం చాలా అవసరమని శ్రీరాజా బహద్దరువారు పూర్తిగా నమ్మారు.

ఇది యిలా వుండగా : శ్రీరాజపుత్రిగారు వాక దొర సాని అడుపాజ్జల్లో వుండి విద్య నేర్వడంవల్ల ఆస్తితో, అందాన్నో మాత్రమే చూసి, స్త్రీ, పురుషుణ్ణి పెళ్లి చేసుకోగూడదనీ, ఇప్పటి తెనుగు యువకుల నేకులు మేడిపల్లు కాని పురుషజన్మవాచ్యులు కారనీ—కనక, ప్రజ్ఞా, ప్రవర్తనా చూసి తమ ప్రేమకీ ప్రాంతం కాదగిన వరుణ్ణి ఎన్నుకోవడం అవసరమని నిశ్చయించుకుని యిప్పుడవలయుబడ్డ విధానం నూదించారు.

ఈవచ్చినవారిలో యెవరూ నచ్చకపోతే వారు మరో విధంగా ప్రయత్నం చెయ్యవలసిన అవసరం యేర్పడి వుండును; కాని అలాంటి వైషమ్యం యేమీ సంభవించలేదు. ఈవచ్చిన అయిదుగురిలోనూ ఆమెకు వాక యువకుడు నచ్చివున్నాడు. ఆయువకుణ్ణి, యిప్పుడు, శ్రీరాజాబహద్దరువారు, తమ అర్థాననం దయచేసి తమ కందరికీ చూపించకలదివున్నాడు.”

ఇది వింటేప్పటికీ అభ్యర్థులకు యీప్రపంచధోరణి యేమీ వున్నట్లు లేదు. రాజపుత్రి ప్రీతి, రాజంపతుల పుణ్యక్షేత్రం కూడా బ్రహ్మభేద్యంగా వుండడంవల్ల బంధువులూ, మిత్రులూ, తక్కినవారూ పరిపరివిధాల ఆలోచనలుపోతున్నారు.

శ్రీరాజాబహద్దరువారి యింగితం కనిపెట్టి దివాన్జీ వారు వాకమాటు కాలిగుల్లెల్లు మోగింపగా రాజ

బంధువులలో చేరిన యువకు లిద్దరు వెండిపల్లెలలో వుంచుకుని పూలపండలు తెచ్చి సింహాసనానికి రెండువక్కలా నుంచున్నారు. ఒక నిమిషం ఆగి, దివాన్జీవారు, మరోమాటు గంట వాయించగా అలాంటి యువకు మరెయిద్దరు మంగళగళారతులు పెట్టుకువచ్చి అలాగే రెండువేపులా నుంచున్నారు.

అప్పుడు శ్రీరాజాబహద్దరువారు గంభీరంగా లేచి నుంచుని సభ అంతా వాకమాటు కలయచూసి “జోతా రాజగోపాలకాస్త్రీ” అని పిలిచారు. వెంటనే దుకాణదారు లేచినందుని మోహుత్తో రాజాజ్ఞాకోసం యెదురుచూడసాగాడు.

యువకులలో వాకామె సిగ్గుతో మొగం పంచుకోగా తక్కినవా రామెను మేలమాడారు. శ్రీరాజీసాహేబావారు అది చూసి చిరునవ్వు నవ్వారు.

అంతట శ్రీరాజాబహద్దరువారు అభ్యర్థులను నమిపించి, చెయ్యిపెట్టుకు తీసుకువెళ్లి దుకాణదారుకి అర్థాననం యిచ్చారు.

ఇది యిలా జరుగుతూ వుండగా తక్కిన అభ్యర్థులు మొదట బిక్కచచ్చి, తరవాత పౌరుషం తెచ్చుకుని, వెంటనే వెళ్లిపోదానికి లేచినందువల్ల; కాని యీలోపుగానే శ్రీరాజీసాహేబావారు తమ కొమార్తెను సింహాసనం దగ్గరికి తీసుకువచ్చి, శ్రీరాజాబహద్దరువారు లేచి వక్కా వోసరిల్లగా సింహాసనంమీద దుకాణదారు వక్కా—కుడివేపున కూచోపెట్టడమూ, వధూవరులని మొదటి వరసలో వున్న యువకులు పూలపండలు చెయ్యడమూ, రెండో వరసలో వున్న యువకులు మంగళగళారతులిచ్చియ్యడమూ వెంటవెంటనేజరిపిపోయాయి.

అప్పటికీ తక్కిన అభ్యర్థులు పూచల్లగా బయట వెళ్లిపోయారు. వెంటనే సభలో వున్నవారందరూ తాళధ్వనులు చేశారు. అది తిరస్కృతులయిన అభ్యర్థుల శిరస్సులమీద పిడుగుపాటుగానూ, వధూవరుల శిరస్సులమీద పూలపర్షంగానూ, రాజంపతుల కంఠానికి ప్రళంబలుగానూ నమంగా అన్వయించాయి.

కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారు

సహజంగా నటించండి—కానీ నటించకుండు” అని ఒక
 డాక్టర్ ఫీలింగ్స్ గారు అమెరికాలో ఇంగ్లీషుభాషలో అన్నా
 టు. యూరప్లో మరో ఫీలింగ్స్ గారు వాగ్భాషలో ఒక
 అమెరికన్ నటులను సహజమున మనభాషలో కథనా
 న్నే అమెరికా “సహజంగా నటించండి—కానీ నటించకుండు”
 అవుతుంది. ఆ డాక్టర్ గారు ఒకరితో ఒకరు సంప్రదింపున
 అన్నచు క్లిరివిడి. ఇద్దరూ అనుభవమీద మాత్రం అన్నచు క్లిరి
 అటువంటివూ దాను క్లిరి ఈ కాలానికి నటులు మనం చేసుకో
 గల నూత్రంగా ప్రపంచం ఆహ్లాదించవచ్చును. మన కాలానికి
 సుందరమహిమ అనేకమంది అమెరికన్లు మాదానూ, ఇక మన
 నేనానీ మాత్రం ఎందుకుమంచి కావడమా?

ఈ మాత్రమే చాలావరకు గానూ, ముఖ్యంగా జాఫం పెట్రో
 వగవడిగానూ ఉంది కానీ దీన్ని పూరిగా అర్థం చేసుకోవటానికి
 అవసరమేమిటానీ చాలా ప్రయత్నం అవసరం.

ఒక నటుడు ఒక ప్రదర్శనలో ఒక ఘట్టంలో నవ్వలసి వచ్చిం
 గనుకుంటాం. ఈ ప్రదర్శనం విశేషమైన నేను కొండవలెనుంటే
 అటువంటి నవ్వలసిన నటుడి “సహజంగా నవ్వు—కానీ నవ్వు
 నటించకుండు” అంటాడు. అప్పుడు నటుడే ఏదయ్యాలి? నవ్వునటించి
 నకుండా ఎలా? సహజంగా నవ్వటంమాత్రం ఎలా? అమెరికా
 నీకే తెలుసుకోవలసి వచ్చును. నవ్వు నవ్వలసిన నవ్వు నవ్వలసిన
 ఏమిటి? రాదు. ఇది చిహ్నంగానే కనిపిస్తుంది. కానీ నటులగా ఇం
 దులో చిహ్నమీరదు. వాకు కావలసిందల్లా నటుడు నవ్వునవ్వ
 నటులన్నట్లు కనపడకుండా సహజంగా నవ్వటం కనపడటమే.
 చూచేవాడికి ఏమాత్రము పట్టకుండా. ప్రేక్షకుడిలో విరుగు
 బుద్ధి పుట్టించాడో, అలాటకంపాడే. నటుడు ప్రదర్శించే ఉద్దేశ
 కాలేషన్ అతని రసం అలాగే వేరవుతుంది. వాళ్ళ ముందుకుల్లో
 మామని ఎక్కిరా “ఓహో!” “ఘో!” అనుకుంటూ కలలు వేర
 వలకు సహజమేమిట్ట నేనుంటారు. ప్రేక్షకుడికి వాళ్ళ నవ్వు
 కలలు నేనుంటే పుట్టినవలసింది నేనుంటాడు. నటులకు
 బాటకాదు అవుతే కానీ బాటకంగా కనపడకుండా ఉన్నం
 దు మా చాదిది అతివశవంనున్నట్లే.

ఉద్దేశాల సహజంగా ప్రదర్శించటమే కాదు, అంతరసం
 కలగరాదు. ఎందుకంటే, సహజంగా నవ్వటంకంటే ఒకటిరెండు
 నవ్వుల వల్లవాళ్ళ కొందరు ఏదీచివలెనున్నవారు. కొందరు
 సహజంగా ఏడుతుంటే చూసేవాళ్ళ నవ్వునవ్వటమే కాదు. కానీ
 అప్పుడే కాదు ఏదీగా నవ్వునవ్వలసిన వాళ్ళు ఉంటే సహజంగా
 నవ్వండి, ఏడుమీటాంటే సహజంగా ఉంటుంది అని ఊహించే
 ప్రతి ఒక్క చూడండి అంది. దాన్ని ప్రదర్శించగల ఒక
 నటుడి అంటుందని! అటువంటి కొన్ని కృత్రిమపాత్రలకు
 అమెరికా ఉద్దేశాన్ని ప్రకటించ గలుగుతాడు.
 కృత్రిమపాత్రలకు ప్రకటించే సహజమేమిటా అవుతుందని
 మానవ రాకవచ్చు మనకి జీవితమే కృత్రిమం అయిపోయింది.
 అలా చక్కగా మేళింది “అయ్యో, నాయనా! ఇక పప్పు
 కనకం!” అని ఏదీచే ఏడుపు సహజమయినదని ఎవరూ
 అనుకుంటారు. కానీ అమెరికన్ సహజమే అయిపోయింది. నవ్వు
 ఉద్దేశాలను చాటివేయటమే సహజమైనవాటిగా మనం

చరిగించుకొని! నవ్వుకుంటాన్నాం. కానీ అమెరికన్లు సహజమైన
 సంగతి. అదంతా ఎటుకొన్నా కలిగిన సహజమైన ఉద్దేశం
 ఎటుకొంటుందనే సమస్యకాదు మనకురాదు. ఎందుకంటే నటుడి
 చేత ప్రకటించుటే ఉద్దేశం పాత్రకు సహజంగా ఉంటుంది
 మనకు కావలసింది.

అట్లా అయితే జీవితంలో అనేకమంది అమెరికన్లు ఉద్దేశా
 లను ప్రకటించుటే అపారమేమిటా ప్రకటిస్తున్నట్లు భాసింది
 నటుడి చాత్రంనటు నటించనివ్వరా అని అడగవచ్చును. దాని
 సమాధానమేమిటంటే అటువంటి పాత్రల ఉద్దేశాలతో ప్రేక్ష
 కుడికి పనిలేదు. ఎవరు అక్కడనే కనకు నవ్వునవ్వలసిన వాడే నేనీ
 విషయ చూడటానికి ప్రేక్షకుడు అంగీకరించడు. అటువంటి పాత్ర
 ద్రామాటిక పర్ఫెక్ట్ విధంగా ఉంటుంది.

ఒక్క నటుడి ముఖం వివిధరసాలూ అవసరమేమిటా ముఖం
 ఒప్పుతే. మరొకరికి అద్దం ముందుకునీ ఎవరెగని ప్రాప్తి
 ను చెయ్యటం తప్పనిసరి.

నటులలో నేను చాలా గౌరవనీయం వాడిన శ్రీ నటులకు
 వాగ్భాషారావుగారు “రంగభూమి”లో కొన్ని కృత్రిమపా
 త్రాలు చూపించారు. వివిధమైన రసాలను ప్రకటించటానికి.
 అనూచల అవయోగాన్ని నేనుకలగలుగున్నాను. ఏమాత్రావల్ల
 ప్రదర్శనకాలానికి, అందులో ప్రతిపాత్ర ప్రధానం చూడటానికి
 వచ్చి, ఒకరినెంటు ఒకరు నటులు కలిగియున్న ముడివి నోరుకొని
 తెలివి కలిగివెదిన కొద్దిగా లోపలే లాగటం మొదలుపెడితే
 ఒకరి రసం ఒకరు నటులు ముఖంవలెనొకరికొకరు పాడుకొన్న
 నటులుంటుంది. వాగ్భాషారావుగారు నాట్యకళను నాట్యకళ
 చెయ్యలసి ప్రయత్నిస్తున్నట్లు తోస్తుంది. వాళ్ళలో అనేకమంది
 అద్దంమందు మామంటే నాటకానికి కలగటం ఒప్పుకుంది కలగటం
 ఒప్పునని కనపెట్టలేదు! ముఖ్యమైన పాత్రలయ్యలగా
 లోపం చూపించగల నేను నేను “తెలిసి” తప్పిందే తరవాతవాడు
 ముఖ్యమైనవాడే ఏమని! (కొద్దం ఒప్పుకుంటానీ) అలా పని
 చెయ్యగానే పని జరిగిపోవచ్చు నేనా! పని తప్పక కలగలే
 ప్రాప్తింది చూస్తే ఒకటిగా కనపడే గోళం ఎక్కువ పడుతూ
 తో చూడగానే రొండుగా కనపడుతుంది, చూడొచ్చింది ఒకటికే
 కనపడదనిగిరి! అనుకొనుకుని తప్పి రొండుగిరికే కనపడటం,
 ప్రేక్షకుడికి దృష్టి కన్న నటుడికి దృష్టి మాట్లాడుతూ చూడగలిగినవల్ల
 నటుడు తన భావప్రకటన సహజంగా ఉన్నదని తోచినవల్ల
 ప్రేక్షకుడితో ఏడంగా భావించటానికి వీలవుతుంది.

ఇక నటుడు తననన్న పాత్రయొక్క ప్రకృతి (అక్షరాలని
 అన్నట్లుగానా) అనుభూతంగానా చూపించటం నాటకరయిత
 రొక్కలో అపవీతం అంటుంది) సహజంగా నటుడు భావప్రకటన
 చేస్తున్నాడే లేదో విమర్శకుడు నిరాకరేస్తాడు. అందుచేతనే
 అతను నటుడు ప్రకటిస్తున్న ఉద్దేశవాచనంలోనీ కొలుకుని
 పోడు. ప్రవాచనంలోనీ కొలుకుని పోడు. అంతటం అనుభవం కాదు!

తెలుగుదేశంలో రాజువాచాపర్వాలూ భావప్రకటనలోనీ
 కొలుకుని పోతుందనే లేకపోయిందిగదా అని అభ్యర్థనవలసి.
 అచార్యులూ “రాజువాచా” నేను చూసి చాలామోహించింది.

ఈమధ్యవారా పాత్రను స్టేజిమీద ఎట్లాపోషిస్తున్నారో తెలియదు. కాని వానిని గురించి వారు “జైలసీమలో” రకరకాల భానాలను మెచ్చుతప్పులుంటే వరినకల మెచ్చుదు నబ్బుది. వారు ఆ కాలానికి తల. మరింత పెద్దవివేసి, రలకలదిలిసి “ఇలానా కలిగి కంఠ—దయ్యమ” అంటుంటే వాగుండెదగ్గరికి వచ్చేదు. నాలుకలలో రామదాసుయొక్క ప్రకృతి చాలా వివేకీకంగా ఉంది. “ప్రదానిరెపురాముఖినినయ” అనేపద్యం మొదటనే (కీచిరు సంపన్నం లేకపూర్వం) చదివిన గోపన్న, రామదాసు “మిమ్ము నిర్బంధించి మేటిరేవుడు” అనేపద్యం చదువుతాడు, ఆరివారి “నీత ధరాళాత” అనేపద్యం చదువుతాడు, ఆరివారి జైలలో— ఏం ప్రసాదో రామచంద్రులుగాను స్వప్నంగా చూపారు. ఆచార్యులుగాను ధరించదగ్గ పాత్రకాదని. కాని ధరించారు. ధరించినవారు జైలసీమలో అంతగలంత చెయ్యవలసికొనడం. లేదననుటాను. సామాన్యవాదులు మరణించిన విధించి అట్లా చెయ్యటంలేదు. రామదాసుంటే భక్తులు కాకపోయినా ఆకాళిక చెందినవారు భగవత్ప్రసాదం కోసం ఎంతో బ్రతుకొత్త పనికిచూస్తున్నారు. తాతాల్లికింగానే కానివ్వం ది, ఉన్నట్లెత్తే ప్రవర్తించినారు. నాలుకలలో అట్లా రాకారే అనేక వర్గాల నం కాను. ఆచార్యులుగాను కొన్నికొన్ని రంగాలు స్వప్నించగలరు తమ ఆవధిరక కొద్ది. సజ్జమేమిటంటే ఆచార్యులు గారు వివేకమును గడిపకకలకంద కట్టివారు. (అవి అట్లాగే లేలి పోయిస్తే మాండి చిత్రి!) వారికి అసామాన్యమైన భావప్రకటనా కళకలకం. ప్రేక్షకులకు “ఇది స్వేచ్ఛంకా ఉందికా” అనిపించుకుంటే వారు చాలాదూరం వెళ్లగలరు. వారికేకరి మంచి ఆవకాశం ఉన్న జైలసీమ కలనాలుకం కనపడదు. అదేవారు. అంతే!

మాన్వదీప్రిక్ అనే అవిడ నటించిన “దీక్షానా” అనే ఫిలిం చూశాను. అందులో అవిడ ధరించిన పాత్ర ఒక వేషాన్ని తనవ్వం ది అవోకాంధ్రం చెప్పుంది. ఈకేకరి విధిసారు. మర్రాదు ఈ తీయ్యవారా. వీరేం కావాలని అడుగుతారు. ఒక పియూనో అడుగుతంది. ఆ రాకారే ఆచార్యం మహాఉలేకంగా నాయం చెప్పుంది. బహుశా అవాయింపుద్యారా అనువిషి మనస్సేం చెప్పు ది ప్రేక్షకుల ప్రసాదించుకునే భావం కూడా ఉంటుందేమో. మొహం విభావనూ లేదు. మోసటి ఉదయం కాల్చెయ్యటానికి బయటికి తీసుకొస్తారు. ఒకయుగపుడు అవిడను ఒక వోట నిలబెడతాడు. ఎవరుగా తుసాకులు తీసుకుని నీ నాయాలు నిలుపుతారు. అయినా తమ జీవనములు ఎంతగానే కాల్చెయ్యాలి. వాడు అది కిందపడిపో కన్నుకొన్నాడు. ఈ ముషి వాడివంకమానీ కింద పడ్డ జీవనములాగో వాడికన్న కుడిది రుమానీ వాడికేకరిస్తుంది. మొహం ఏ భావమూలేదు.

ఈ కేళి మాన్వదీప్రిక్ స్వతంత్రించి తీసుకున్నది కాదు. ఆ

పాత్రయొక్క ప్రకృతిని అవిడమార్చు చేసేటందుకు నీలకే అటువంటి పిచ్చివేషాలు చెయ్యవలసిందా దైర్ఘ్యరూ నీనికల. రానేవచ్చు కొనసినంతమంది ఉంటారు. ఆ పాత్ర కామం పించగలదని ఇచ్చారు. ఆమె పోషించితిరాలి. మనవాళ్లు నాలుకలదిలే ఆ పాత్రయొక్క ప్రకృతి నమనరించి నటించాడూ విచారిస్తాం. ఇక్కడే అదికాదు. నటుడి నటననుబట్టి పాత్రయొక్క ప్రకృతి ఉపించాలి. మన ముఖ్యమైన నాలుకలన్ని వాళ్లు చేతా ఆవిడకుతాంపెటం కల్ల ఆపాతిలను గురించీ నాలుకల గురించీ కలిసికొలుగా భావించటం జరుగుతున్నది. మనదేశాం కాపిలెట్లా లేవు; మంచి నాలుకా తక్కువైంది వస్తమి? నటనాడిబ్బందికాని నాలుకాల్లో లేదు.

కొందరు నటులు స్టేజిమీద ప్రవర్తించటం చూస్తే కూచిప్తు కి భాగోతానికి నాలుకలహ తెలితా కిట్లు మార్తను లేదా అనుకుంటున్నట్లు తోస్తుంది. ఈ రొంటి లెక్కిస్తున్నోమా నాడికి కొంతసంబంధం ఉంది. కూచిప్తుడి భాగవతుడు తన గంగనల మీద ఉన్నంతవేళా ప్రేక్షకుడికే నటిస్తాడు. తన ధరించిన పాత్రయొక్క వ్యక్తిత్వాన్ని చూపేవాడిమీద పానుటానికి వెనకాడతాడు. నాలుకల్లో అట్లా నిలలేను. సానం నరసింహారావుగారు ప్రేక్షకులకోసం ఆవిడమార్తగా, చిత్రాంగి ప్రేక్షకులను గుర్తించగా త్రాంగి తన ప్రకృతినుసారం సంవరణమివ్వవుడు నరసింహారావు గారు చెయ్యవలసిందేమిటి? ప్రేక్షకుల నాగకలితను గౌరవించి నటుడు తనధరించిన పాత్రను ప్రేక్షకుల కంటిదూరంలో ఉంటాలో ఎరిగి మునుకుంటాడు, ఏ చాకలివాడో మంగలివాడో కని రించి మనలో వాడుమోదన సంభాషన ఉపక్రమిస్తే ఎంతోకొ. నస్తుందో స్టేజిమీద చాకలి మంగలి పాత్రలు ప్రేక్షకులతో అభిప్రయంగా ఉన్న ఆరిత కోవమూ నస్తుంది. మనస్టేజిమీద నీదవారే లిటువంటివములు చెయ్యటం తగ్గినా నశించలేదు.

మరికొందరు నటులు కేవలం ప్రేక్షకులతో సంభాషణ చెయ్యకపోయినప్పటికీ తమ పాత్రలను ప్రేక్షకుల అభిరుచులకు విరుద్ధంగా ప్రవర్తించిస్తారు. రామనీంచుకు ఎంతదేశభక్తి కలవాడయినా చూసేనాళ్ళకు అభ్యంతరం ఉండదు. సినిమిడియూలు లేకుండా దేశభక్తి ప్రేక్షకుల ఎడటవరిచి పెట్టితే అభ్యంతరం ఉండటానికే కాకా ఉంది. చూపేవాడి నాగకలితను గౌరవించిస్తే ఆరికొనా నాళక్తిని వారించాలి. కథ చెప్పేటప్పుడు ఏనేవాట్టి పిల్లనా కన్న ఆస్వాదంగా చూసి చెప్పటానికి నీలయినదంతా చెబుటా కూర్చుంటే ఎంత “అమదం”గా ఉంటుందో నటుడు తన నటన చూపేవాడికి కొంత కొంత కూచించి కదిలిపెట్టకపోతే అంత కింద పరిణమిస్తుంది నాలుకప్రదర్శనం. అది కూచిప్తుడి కళలు లెక్కచెయ్యదు. నటుడు లెక్కచెయ్యక నీలలేదు.

ఇటువంటివి స్వల్పవిషయాలే కాని ఎవరో ఒకరి గమనీకరమా వాటిని గమనించని కొరక ఉండి తీరుతుంది.

హిందీ వేరు, వుర్దూ వేరు" అంటే హిందీ ప్రచారకలూ హిందీ ప్రజలూ ప్రతిక్షిప్తపడతారు. జెయిల్లో వున్నంతకాలమూ ప్రయత్నం చేసికొంటూ హిందీ నేర్చుకుని కూడా గాంధీగారున్నూ రెండూ వేరు అంటున్నారు; కాని దీల్లో లోకం తప్పు చూచిపో లేదు. తమన్నా హిందీ వేరు, వుర్దూ వేరు. దీని లోక తిరుగుదల అవసరం.

నిజాని కిరెండ్లా వేరయితే మాకేమీ వారిగది లేదు. ఒకటయితే యోచిందిన్నీ లేదు; కాని హిందూదేశానికి సామాన్యభాష యేదీ ఉన్నదేనో తెలియక పెద్ద తిగుపు లేనివండు.

మామామూడియేలు. ముదేశానికి సామాన్యభాషగా వుర్దూని ఉన్నదామో, హిందీని వాడతారో మన వివాదానికి అంశంకాదు. వివేచనాదు. ప్రస్తుతం వారికికంటే యూనియన్లలో యొక్కత వాటాడు. సామాన్యభాషయొక్క అవసరం వచ్చినప్పుడు వారు వాడతారు. సామాన్యభాషయొక్క అవసరం వచ్చినప్పుడు వారు వాడతారు. సామాన్యభాషయొక్క అవసరం వచ్చినప్పుడు వారు వాడతారు.

రాజ్యాంగరథాన్ని మన యిష్టంవచ్చినట్లు నడుపుకోవాలి అని అవకారం మనకి లభించేదాకా మనం చేస్తే సామాన్యభాషగా వాడాలంటే పెట్టలేదు. అయితే; హిందీ వుర్దూ పోటీ వోకా వోకా ప్రాచీన గాని పెట్టిన తేలిపోయింది కాదు. ఈసంగతి హిందూసాహితీ, గాంధీగారి, కలెక్షన్ల ప్రస్థావనలూ రాగా వున్నాయి. ఉర్దూభాషలోని లేని దక్షిణదేశంలో, యిలావుగా, కాంగ్రెసు సాయంతో హిందీని గృహభాషగా తయారు చేస్తే మనం వచ్చినప్పుడు వారు వాడతారు. పెట్టినప్పుడు మనం కూడా సామాన్యభాష అనే అభిమానంతో హిందీపక్షంగా వుర్దూ పెట్టినప్పుడు ఈసమస్య వేరొస్తే హిందూసాహితీ, గాంధీగారు, తిరుగుదల, ఇక్కడ యింత తొందరగా హిందీప్రచారం పాగి పెట్టారు.

కాని, "హిందీ వేరు, వుర్దూ వేరు" అనే వివాద యొక్కదా అందా కాదు. చివరికి, లండనుదాకా పోయింది.

నిజానిచాలియేలూ వున్నా—కొత్తగా పనిలో ప్రవేశిస్తూనే వాళ్ళరాజ్యపు మంత్రులను గౌరవించడానికి, దాన్ని కలిపి వాళ్ళ లోకం అభ్యుత్తర కింద, లండను వందలి హిందూసాహితీ స్పీకింగ్ నియమనా లోకం విందు యేర్పాటు చేశారు. అసందర్భంలోనే జనవాదకుల సమాఖ్య ఈ వివాద సంగతి యెరుకున్నారు.

ఈ వార్త రూటరు ఇలా అందిస్తున్నాడు.

"భారతదేశమునందు రాష్ట్రభాష హిందీగా వుండవలెనా, ఉర్దూగా నుండవలెనా యను నిరర్థకవివాదమునకు సంకాపము తెలుపుచు, ఉర్దూవాఙ్మయభివృద్ధికి హిందువులు గావించిన కృషిని సమ్రాగాదు విరలించిరి"

కొంచెం యోచించగలవారు, ఇక్కడ, సమ్రాగాదు, వుర్దూవే ప్రతి మొగిల్లండడం గ్రహించే వుంటారు. ఒక సంవత్సరం కిందట సమ్రాగాదు అలహాబాదులో యీ విషయంమీదనే ప్రసంగిస్తూ, తాము, రాష్ట్రభాషగా వుర్దూని తప్ప హిందీని ఎంతమాత్రమూ వాడతామో మన కంటికి గాని తెలియవచ్చు.

లండనుసభలో విందు ఏర్పాటు చేసి—

"హిందూసాహితీ స్పీకింగ్ యూనియన్ అభ్యుత్తరం పెను సర్. అబ్దుల్ కాదుగాదు ముచ్చటించును హిందీవుర్దూ వివాదమును లేకుండచేయుటకే తమ యూనియన్ "హిందూసాహితీ స్పీకింగ్ యూనియన్"నని పిలువబడుచుండె నని చెప్పెను"

రాష్ట్రపతి (౧౪-౬-౩౫)

ఇక్కడ హిందీప్రచారం చేస్తూ వున్న హిందూసాహితీ, దక్షిణదేశీయులూ కూడా ప్రాచీన స్వార్థపరులు. హిందీ, వుర్దూ పోటీ అని, వేరయినా వుర్దూ సామాన్యభాష కాక దీని కానివ్వ మన వారు తెలితే యెవరూ నమ్మనట్లు. ముందే యిలా జరుగుతుంటే యెవరూ చెప్పలేదు. మామామూడియేలు పట్టుపట్టక పోవాలి; గాని పదిలే మాత్రం హిందువులు ఏ విషయమూ వారికి వ్యతిరేకంగా తీర్మానించినదిలేవనిలేదు. కొరకరాని పద్ధతులను పరితులు పెట్టిన జిన్నాగారి నెలపు లేకుండా అన్నింటిలో అక్షర మేనా వున్నంతద లేకపోయిన కాంగ్రెసువారు మాత్రం అప్పుడే దేవయ్యగారూ?

సమయం వచ్చినప్పుడు సామాన్యభాషగా యేది నిర్ధారణఅయితే దాన్నే మనం స్వీకరిస్తాము. చివరికి వుర్దూ ఏర్పాటుయితే మాత్రం యిప్పుడు రిపబులీకేషన్ హిందీ అప్పుడు వున్నాయి! కూడా మారదు అప్పుడు హిందీభాష నిర్ధారణ అవుతుందా, సంతోషమే, హిందీ యాడు మామామూడి వస్తుం దని హిందీప్రచారకలే చెబుతున్నారు.

సంపాదకుడు

రెవ్యూ నిమిత్తం వున్నకాలు పంపేవారు ఈసంగతి గుర్తించకొంటారు.

రెండు ప్రతులు వచ్చిన వున్నకమే రెవ్యూ చెయ్యబడుతుంది. ఇకెళ్ల చేసికూడా రెవ్యూ చేయస్తాము.

అట్టి సంగతులలోనూ వున్నకమర్కలు ప్రకటించము. ఇందుకు అంగీకరించలేనివారు వున్నకాలు పంపవద్దు.

సంపాదకుడు

(క్రీ. శ. ౧౭౪౬-౧౭౬౧)

కూకేమండ రామారావుగారు. ఎం. ఏ. వి. ఈడి

(మామిళ్ళు)లు రామారావు పంతులుగారు తమకు గుంటూరు హిందూకాలేజీలో లభించిన ఆధ్యాపకత్వం పంపగ్నంలో ప్రయాణపు తొందరలు తటస్థించడంతో యాత్రా స్వప్రంగా పంపించారు. మరొకప్పు డిడి వివరంగా (గ్రంథమంసంగా) ప్రకటిస్తాము. పంపాదకుడు)

ఈ రాజశేఖరుడు గద్వాల చినసోమధూపానికి చినతండ్రి. గద్వాల నారి సామల్యమున జూచి పహింపజాలక కర్నూలు నవాబు నారి కర్నూలు వీరులోగల నాడగొడిగి హస్తాలయ రక్త చేసీ యంతటితో దృష్టాంతక గద్వాలరాజ్యములోని బోరజెల్లి దుర్గమును ముట్టడించెను. రాజారామరాయుడు బోరజెల్లిని యుక్తిచే స్వాధీనముజేసికొని నవాబు కుట్రకు బ్రతికొత్తిగ కర్నూలుదుర్గమునే ముట్టడింప నుంకించెను.

ఇంతలో నైజాముకు సామంతుడగు ఆర్కాటునవాబు మరణించెను. పిమ్మట నరిసిపురకుడగు మహమ్మదాలీమును, మునుపడు చందాసాహెబులు నింహాపమునకై తగవులాడకొచ్చిరి. ఈసందర్భమున నైజాము తనసామంతుల వగడరను సహకృతిగ ఆర్కాటునవాబును బంపెను. ఈసామంతులలో కర్నూలునవాబును, గద్వాలరామరాయలునుగూడ నుండిరి. ఆర్కాటు ముద్దమునుండి నైజాము నేనలు పుగలుచుండగా నైజాము నేనానాయకునికొని కర్నూలునవాబునుకు కలహముద్భవించి వాగిందొరులను జంపుకొనిరి. చేయు నదిలేక రామరాయలు గద్వాలకు మరలెను.

ఈవార్తవిని నైజాము కర్నూలుదుర్గమునకు మరయొకసారి పంపించెను. రామరాయలును బూర్వమునలే నే కర్నూలువీరును నాడగొడు మున్నగు నధికారములకు సాగించుచుండెను. ఇంతలో బూర్వపుకర్నూలు నవాబు తమ్ముడగు రణమస్తుభాను కర్నూలును దండెత్తెను. ఈకిష్టపరిస్థితులను గనిమంది రామరాయలు తన వశమున వశపరచుకొనెను. కొంతకాలమునకు విచ్చుట రామరాయుని వశమున నున్నంతకాలము నాయరమును జయించుట సాధ్యముని గ్రహించి రణమస్తుభాను రాయలతో సంధిచేసికొని విశ్రయించెను. ఇంతలో నైజాము కర్నూలుయొడ నుచేక్షణహించెను. ఒకచంక రాయలు గద్వాలలో లేకుండుటచే నచటి రాజకార్యములకు భంగముగలుగజొచ్చెను. ఈకారణములవలన రామరాయలు బూర్వమునలేనే గద్వాలవారికి కర్నూలు మున్నగు వీరులలో నాడగొడిగి మున్నగుహస్తాలకు సాగనిచ్చిరనొ దుర్గమును స్వాధీనముజేసెననని భాను రాయభానులకు జవాబిచ్చెను రణమస్తుభాను నింగుల కంగీకరించెను. అప్పుడు కర్నూలుదుర్గమును వచ్చుగింది రాయలు తనరాజధానికి మరలెను.

రాజారామరాయుని కాలమున గద్వాలరాజ్య మనేగి విభజమున చేరుగాంచెను. క్రీ. శ. ౧౭౬౧ లో తన యన్నకుమారుడగు చిన సోమధూపతికి కుర్రకీరముగా గద్వాలరాజ్యమును వశముచేసి రామరాయలు కీర్తిశేషుడయ్యెను.

వ్యాఖ్యానములు

జయపురాధీశుని ఆశీర్వాదము

“చంద్రేశ్వరలో సాహిత్యం లేదు. నన్నయ్యట్లు దగ్గరనుండి ఇప్పటి వరకు తెలుగులో సాహిత్యము పుట్టలేదు. మరి వేయి సంవత్సరాల చాక తెనుగులో సాహిత్యం పుట్టు నవకాళం కనిపించడం లేదు. తెనుగులో నొకడు భావంతం వ్రాస్తే అంతా భారతీయ వ్రాస్తారు. రామాయణము వ్రాస్తే అంతా రామాయణమే వ్రాస్తారు. ఆంధ్ర దేశంలో సాహిత్యం లేదని ధైర్యంగా చెబుతున్నాను. ఉన్న దని ఎవరూ నామొగుట చెప్పలేరు”

విశాఖపట్నంలో, ఆంధ్రప్రదేశ్ తీరీరవాణి కోశ్తకవ్యంకి ఆస్పత్రిక వసించి, కార్యక్రమం ముగిసిన తరువాత శ్రీజయపురం మహారాజులుగారు సెల విచ్చిన మాట లివి.

ఈమాటల్లో వున్నంత చేసే ప్రపంచకంలో యొక్కదా, మన వస్తువులనూ వుండదు. ఇంతకంటే తెనుగువాడి నైతికమైన పిండి పడితే నయం.

కానీ ఇక్కడ తిరిగి చూస్తే మాత్రం యిది అక్షరాలా నీ నీ ఇందులో ఆరికయ్యా కి యెవరీ లేదు.

మహారాజులుగారు సెలవిచ్చినట్లు మన పూర్వులు ఒక్కొక్క గ్రంథం యొందరండకో తెలిసిందారు. ఒకప్పు వొక రచనకొక్క యొందరండకో ప్రబంధాలు రావారు.

ఎన్ని విధాలా ఇదకనా పురాణాలు—ప్రబంధాలు—తదంత గ్రంథాలు—మరేమా కనపడవు.

తన రామాయణం యరవయ్యా శతాబ్దంలో మాదా యింతి. ఇది తెలిస్తే రసి వార్తకి ప్రాసించివుండడు. తన భారతానికి మ

అందు అనువాదా బంటాయని వ్యాసుడు మాడ అనుకుని పండు.

ఇంతిర పెద్దగ్రంథాలకే యిన్నిన్ని ప్రతులు తీస్తూ వున్న నునకవులు చిన్ని చిన్ని గ్రంథాల కన్నాన్ని ప్రతులు తయారు చేస్తారో అగ్రంథకర్తల కేం తెలిసివుంటుంది?

ఇంతా పన్నే—ఇప్పుడు, సాంకేగా చదివి జ్ఞానం సంపాదించు వా అని ప్రయత్నించే తెనుగువాడికి పనికివచ్చే గ్రంథం యేదోన అంటేనూ తెనుగులో లేదు.

“ఎంతేతా?” అని అలోచిస్తే, మొన్నటివాకా అందరూ సంస్కృతా వ్యాకరణించారు. నిన్నటివాకా కొందరు ఇంగ్లీషుని అభ్యసించారు. ఇవాళ కొందరు తెనుగుకంటే అభివృద్ధిలోకి వున్న కొందరికంటే పడుతున్నారు.

మొత్తాని కప్పుడూ యిప్పుడూ మాడా తెనుగుభాషకు వున్న కలి నుంచా అని చూసినవారు లేరు.

ఎవరివాకానో యెందుకూ? ఈమహారాజులంగారు మాత్రం ముం చేతామా?

పాదుసల రాజాగా మాత్రమే వుండినప్పుడూ వీరు తెనుగులో గ్రంథాలు రాశారు. కవులకు పాఠం చేశారు. మహారాజ్యాధిపత్యం చిన్ని యిప్పుడూ రాస్తున్నారు. కవులను పోషిస్తున్నారు; కాని మహారాజులంగారి వ్యాసా మాడా సాహిత్యంలో చేరకగ్గ గ్రంథాలు వుట్టలేదు. ఇప్పుడున్న వుట్టడం లేదు.

మహాజులంగారు ఎందరో అంధ్రీకరించిన మేఘసందేశ మే వుట్టి వోకరు తెలియచగా దాన్ని కృతిపాంచారు. బయటికి వచ్చా అప్పటికే రవ్వపాలయిన కవిసార్వభౌమని గ్రంథం వోకటి కృతి పాంచారు. ఇంకా అనేకగ్రంథాలు స్వీకరించారు. స్వీకరిస్తున్నారు. చివరికి గాలి కాలిపోయే అశుకవిత్తానికి కయ్యిరూపం బయటపెట్టచ్చారు. చివరకు చూడకుండా— సాహిత్యంలో చేరు కుండా చేరదా అని అలోచించిమాడా అనేకగ్రంథాలను బయటికి పండుతున్నారు.

“అభ్యయించినవానిని నోటితో తడవి పొమ్మనరు?” మహారాజులంగారికి వచ్చిన—కస్తూవున్న ప్రతిష్ఠ ఇంతే.

అతడేదన—చివరికి ఈవృష్టేనా లేని మహామహావారి విషయం మాకేదా అకలేవు. కొందరి విషయంలో మొదట మొదట అంతా చెబించే అక కలిగింది; కాని చివరికి ప్రతిష్ఠి దయపొయింది.

నేటికి, మహారాజులంగారికి, చరిత్రలో ముగ్ధాక్షరాలతో పాటించే కాదనా అతడన కలిగింది. అకలగడంలోనూ సాధించే—కొంగురూపం పొందినవల్ల పరిసరుల్లో కలిగింది.

ఇది చాలా మంచిన్నీ నేం.

మహారాజులంగారు అంధ్రవిశ్వవిద్యాలయానికి అక్షరూపాయల వంకం యొప్పించారు. ఈవిషయంలో అంతకొడు—పాతికశేలం వంకం నాలుగోవంతు—విజ్ఞాన వస్తువుగాంటే వరకు లెచ్చే వరకు

సామాన్యపు కమిషన్ కేటు ప్రత్యేకిస్తే మహారాజులంగారిపేరతో చేయవలసినవారలవాకా యెందుకూ, పడేశాలో తెనుగులో ఎంతో సాహిత్యం వుద్ధిపాంచుకుంది.

వార్షికంలో, వోక గొప్ప సంసానానికి అధిపత్యం నగ్రమింది వట్టే, మహారాజులంగారికి, తెనుగులో గొప్ప సాహిత్యం తయారు చేయించిన మహామహావు” అనే యభివృద్ధిమాడా సంక్రమించాలని మేము అభివృద్ధిమాము.

ఇంకా దారి కనవడలేదు

మద్రాసులో, యానెల మొదటి లేవీని, సర్. ఏ. పి. పాత్రోగారు మామామృద్ధితుమునజనసమాజంలో వోక మహాపన్నానం చేశారు.

అనందభ్యంలో, వారు, కొంగ్రెస్సువారి తింత్రాలను చాలా చక్కగా ఖండించారు. అది సర్. జిట్టిమ్మమంత్రిగ్రాంగంలో వున్న లోపాలను మాడా వివరంగా చూపిస్తూ, వారు, చాలా తీవ్రంగా నిరసించారు.

బొమ్మిలిమంత్రిగ్రాంగం ప్రారంభ మైన అదిలో మంచి దిన్నెలు చాలా కనపడ్డాయి. మళ్ళీ పానుగంటి ప్రభువు మంత్రిపదవి అధిష్టించారా అనిపించింది; కాని రోజులు గడిచిన కొద్దీ ఆ లోలు పూర్వపక్షం అయిపోయాయి.

మంత్రిగ్రాంగంలో తినుకీ స్థానం లేపోవడంవల్లనే పాత్రోగారి రిలా దండెత్తుకున్నారా అనే సందేహం చేతయుల్లో అక్కరపోలేదు; కాని యేకాంగంవల్ల నేనా సర్, పక్షంలో ప్రముఖులైన వారిలా చెప్పడం కాగా యోచించకగ్గ విషయం.

జిట్టిమ్మమంత్రిగ్రాంగం చేనాకి అవకారం చేసినదని కొంగ్రెస్సువారి అలోచన. అయితే, దీనికి పత్యంకంటే ప్రతిస్పర్ధ యెక్కువ కారణం. మాంటుఫర్డుమంత్రిగ్రానా లేవిధంగానూ తిరస్కరించబడలేదు. కొంగ్రెస్సువారు దూరంగా జిల్లిపోగా జిట్టిమ్మవారు చేత నైనంతవరకూ పాటిని చేకూర్చుడయ్యుకోవమే అమలుజరిపారు. ఈ విషయం, పానుగంటి ప్రభువుకు, తనవు చాలించాక—యారోకా దాకా కొంగ్రెస్సువారు ప్రకాశిస్తూవుండడం వల్ల చేనాకి తెలిసే వుంది; కాని బొమ్మిలిమంత్రిగ్రాంగం అలాంటిది కాకపోయింది. ఇటీవల తటస్థించిన సన్నికేశాలను బట్టి చూడగా బొమ్మిలిమంత్రిగ్రాంగం పక్షపుకట్టుబాటునూ, బలాన్ని కుంగడిసింది. కొంగ్రెస్సుకి మాడా మందు కలిగింది.

చేతయులకు కైముఖ్యం కలిగించే పని వోకట్టా. తాలూకా బోర్డులను రద్దుచెయ్యడం జిల్లాబోర్డులను విచ్ఛిన్నంచేసి, ప్రతిముని పాలిటికీ కమిషనరుని నియమించడం, ఇనాములబిల్లు, మతాలబిల్లు, గ్రామపంచాయితీ విషయం, ప్రాథమికవిద్యాభాసనం—ఇలాంటి వేన్నో ప్రజలను—రాష్ట్రాశ్రేణిరకు మాడా రెప్పగొట్టాయి.

దీనిమాడ కొంగ్రెస్సువారు ప్రచారానికి మాడా దొంగవుచ్చు కున్నారు.

మంచిపనులనే వొక్కమాటుగా ప్రారంభించడంవల్ల ఆమాటలూ కూనిపోయినప్పుడు, యిలాంటి పొరబాట్లను దెబ్బకొట్టి చేసిన పొన్నిలిమంత్రాంగం చేరియుండు వెగటు కొవడం చెప్పుకొంటారు. ఇంకీ :

కాంగ్రెసువారు కాననపర్వతను బహిష్కరించినప్పుడు కానన పర్వత ఆధికారపదవులను అక్రమించక కలగడం చేయూ, వారు కూడా—చివరికి మంత్రాంగం స్వీకరించడానికిన్ని సిద్ధపడెప్పుడు తమ ప్రాబల్యాన్ని కాననపర్వత నిలపుకోగలగడం చేయూను.

బట్టి ముందుకు ఈ విషయం తిట్టకట్టు లేదు.

గోమాలకు కూడా పోకర్వము

పెద్దాపురంలో జరిగిన క్షత్రియయువజనసభలో “క్షత్రియ శ్రీలకు గోమాల అట్టిపెట్టడమా, తిసివెయ్యడమా?” అని వొక ప్రశ్న వచ్చింది. దీనిమీద తీవ్రమైన వర్ష జరిగింది. యువకులు రెండు పాదాల యిసుకాయారు. వోటింగు సమయంలో రెండు తెగల వారు చాలా నిష్కర్షగా ప్రవర్తించారు.

చివరికి “గోమాల వుండితీరాల”నే వారు గెలిచారు.

సాంఘిక విషయంలో తీర్మానాలు, వాదనలు, వోటింగు నివ్వాలని, వాటివల్ల పట్టుకల కూడా పెరిగిపోయింది.

కాని వొక శ్రీకి గోమాల విధించడం అంటే అమెని అనుమానించడం తప్ప నవ్వికటి కాదు.

అప్పుడేనా ఆనమానమే మిగులుంది; కాని, శ్రీ, స్వచ్ఛంద వృత్తికల వయితే గోమాల అమెని ఏమీ చెయ్యలేదు.

గోమాలేని శ్రీలలో గోమాలేపోవడంవల్లనే కింభంగానికి వాల్చడేవారు లేదు.

దుష్ప్రవర్తన కల శ్రీకి గోమాల వొక పోకర్వము.

దీనికి లోకంలో అనేక నిదర్శనాలు కనపడుతూనే వున్నాయి.

కోర్టులలో కూడా బలమైన రికార్డుంది.

పైగా—గోమాల లేపోతే శ్రీ చెడిపోతుందని ఆనమానించే మనిషి, గోమాలేని శ్రీలనుగురించి పనులేకాలు కలవాడై వుండలేడు.

నిజంగా, పురుషుని మనోబాగ్యాలన్నిటికీ శ్రీకి గోమాల విధించడం అంటే పెద్ద నిదర్శనం మరి లేదు.

ఈయరవయ్యా కలెండ్రంలో కూడా క్షత్రియయువకులు కొందరు శ్రీల గోమాల సమర్పించడం కుట్రానికి ఆరంభింపబడినా వన కాదు.

జాతీయస్వాతంత్ర్యం—జాతీయాత్మకతయంలో—జాతీయమనస్థితిలో యువకుల స్థానమూ, ప్రాబల్యమూ గుర్తించలేని యువకులు చలనిచిత్రాలంటే యెక్కువ వారు కాదు.

కంట్రాక్టునాటకాల వీడ వదలాలంటే

రాజమండ్రిలో నాటకం కంట్రాక్టుకల కిత్తుల పదాయి.

అయితే : “దీనికి ఫలితం యేమిటి?” అంటే “యేమీ లేదు. వుండదు” అని చెప్పాలి. ఎంతోకంటే ౧, ఈ కిత్తుల కంట్రాక్టుకల తేలకుండా ముంచేసెయ్యకలది కావు. ౨, కిత్తులకు సీగుపడేనని రయితే, ఈ కంట్రాక్టుకల కలది చంపడానికే సామానించలేకపోయి వుండురు. ౩, ఓక్కొక్క నాటక ప్రదర్శనలలో వచ్చే లాభంలో ఈ జరిమానాలు ఎన్నో వంటూ కావు.

కొంచెం అలోచించి చూస్తే, ఈ కంట్రాక్టునాటకాల వారాల్లో గ్యం వ్యాపారాలు మొట్టకాయలవల్ల మాత్రమే కొంతించేది కాదు. ఇక కాకా, ఏదీ కూడా సంఘంలో పరిఅయిన కట్టుబాటు చెలామణి అయినాకా కానపడదు. ముఖ్యంగా దీనికి మొట్టమొదట ప్రజలకు సంగీతపుపిచ్చి వదిలిపోయి దానిసానే రమణిపాన కలగారి, నటులకు నాటకం అంటే యేమిటో బోధపడి, పెద్ద మనిషి తరవాత అలంబాలి. కవులు కూడా నాటకం యెంచుకు రాయాలి, దాని పదవి యెలాంటిదో తెలుసుకుని మరి రాయాలి. అన్నిటికంటే ప్రధానం, పత్రికలు, తమ కాద్యక—జర్నలిజం యొక్క పుణ్యక్షేత్రమూ. ప్రయోజనమూ గుర్తించి ప్రవర్తించాలి.

ఇన్ని సరిగా అతుకక, అప్పుడు, ఆధికార కూడా నాటక ప్రదర్శనలమీద వొకకన్ను వేసి వుంచాలి.

ఇంకీ : ప్రజల్లో ఏ అంతస్తువారిలోనూ కూడా పరిఅయిన సాంస్కృతిక కనపడం లేదు.

దేశంలో కళాకళలు లున్నాదు; కాని వారిని అర్థం చేసుకుని ఉపయోగించుకోగల రసికులు లేరు.

కాగా, విద్యర కల నటులు కాశ్రీయమైన నాటకం ప్రసక్తి లేదేమనాక రాదు. ఇక పండితులూ? వారికి కొంపిమెంటు టెక్స్టులు తెల్లాలి.

ఇలాంటి కొద్దిపాటి సత్కారాలకు లొంగిపోయే పండితుల కళలో వుండే అందం యేం కనిపెట్టగలూ? ఏం అనుభవించగలూ?

ఏతావతా : నాటక కళోద్ధరణంకోసం పని చేస్తూవున్న నాటక కళాపరిషత్తువారో కర్తవ్యక్రితలు లేని నాటకాలతో కాలం గడిపేప్పుడు ఇక దేశంలో ఇంకెట్లో నాటక కళకి అవలంబం యేం వస్తుంది?

కాని, యీ అంతస్తులోనే, కంట్రాక్టుకల బలం సాగకుండా చెయ్యాలంటే, నోటిసుల్లో చూపించబడి నటులు వొకాకొకరితో కనపడి పూచీకత్తులు ఇచ్చేవాకొ టెక్స్టులు అప్పుటూ దని కట్టడిచేస్తే అల్లరికి అనకాకా ఒండెత్త. కాని యింత కా ప్రమం యెంత పెట్టినా చెబుకుంటాయా?

వ్యాఖ్యానములు

భావం (నదర్శించు మనః కాదు) ?

“అడిగినవారి కల్లా అర్థము చెప్పటం కవియొక్క పని కాదు. యే యొక్కని కైనను చెప్పనే చెప్పదు. పూర్వకపు అందఱు వ్యాఖ్యానము లిచ్చియు యున్నారా?.....కాని భావకవిత్వ మని చెప్పి యెంతగాని చేసి తిట్టకండి. అది రుచించకపోయినా, అరకు కాకపోయినా యిది యానాటివాళ్ల వెట్టి యిస్తున్న క్రోధినియేం డి కాని నిందించకండి. అరవికి అట్లు రాకండి. అరవి తన యిష్టము గచ్చినట్లు భావాలను ప్రదర్శించుకొనుటకు స్వాతంత్ర్య మివ్వండి”
—శ్రీవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రిగారు

భావకవుల కిప్పు డిది వొక ఘోష నయిపోయింది.

ఎవ రడిగినా, యొక్కడి అడిగినా, యేమందర్బంలా అడిగినా, యెందుకోసం అడిగినా వొకటే ధోరణి. “నైగా “తన పద్యాలకు ట్లు అర్థం చెప్పాడా? టాగుడు చెప్పాడా? చివరి బోధకుడు ఎవరోననాడికి చెవిలే మాత్రం యేం తెలుస్తుంది?” అని యెదు రివాడ.

భావకవుల సమస్యలు వేరు కావచ్చు. రచనాపద్ధతి కూడా కొద్ది కొవచ్చు. భావాలు కూడా పరిశోధనే కావచ్చు. ప్రాచీన : మార్గామయములు యానవినతను గ్రహించలేకపోవచ్చు; కాని సెలవనివటట అడిగి తెలుసుకోవడం సిగ్గుచాటిన పని కాదు. కవులను అమర్చాన చెప్పడం కూడా కాదు.

కవి కఠిం పాంచభౌతికమే. అంచెత క్షణభంగురమే; కాని అరిని జీవింపుతారే లాగ కాళ్ళతం.

కవి మనిషి; కాని అరినిలో వుండేది చెవికొక.

కవి వొక్క చూపు చూచాడా, అక్కడి తిరుక్క మని మెరు ప్త మెరసికట్టుంటుంది.

కవి వొక్క పని చేశాడా, అందులో స్వేచ్ఛా, స్వీకృతంత్ర మూ చిట్టచుటా వుంటాయి.

కవి వొక్క పలుకు పలికాడా, అమృతం వారికినట్లు, పిగ జరిగిలిపాలు పొడినట్లు వుంటుంది.

రసాధిదీనక అక్కడి లాభ్యమే వస్తుంది.

కవి జీవితం వొక మహాకావ్యం. అరవితో సమకాలికత్వం రచి కుడికి నిర్వహించు.

కావ్యం చిరుప్రకాశ వున్నప్పుడు, కవి, అక్కడి వుండాలన్న నిర్బంధం లేదు; కాని వుంటే మాత్రం అసలం లేకకన్నెల ప్రసంగం చిట్టా కొనసాగలేకనే వుంటుంది.

కవి తన పద్యాల తాళ చదవా అని పట్టుబడి లేడు; కాని చదివే మాత్రం మలయమాదుతం వీరినట్లు హాయిగా వుంటుంది.

కవి తన రచనలకు తానే అరం చెప్పాలని నియామకం యేమీ లేదు. అయితే; చెవిలే మాత్రం పోతనీళ్లతో పెరిగి లభకూనమిద అమృతం వడించినట్లుంటుంది.

కవి సజీవుడై వుండవలెదు అతనికవిత్వం బోధపడుతుంది విప్పి చెప్పగల వ్యాఖ్యాత బయలుదేరేదాకా కవిపట్టుకుని వుండవలసిం దే; కాని అరవి బరికే కొడిదూరంలో—అరిమిమిపంలోనే వు న్నప్పుడు వ్యాఖ్యాతకోసం కవిపట్టుకునివుండడం యేం అందమా?

కాకపోయినా, కవి బొన్నత్యాన్ని, గాంధీర్యాన్ని పూర్తిగా గ్రహించడం వ్యాఖ్యాత కావ్యమా అందవచ్చు. ఇలాంటి సంద ర్భంలో రుచులు మారపోయిన కాలాంతరంలో సరియైన వ్యాఖ్యా నం బయలుదేగడం అసాధ్యం కాదు!

మొన్నటిదాకా సారస్వతాన్ని రాజులే పోషించారు. ప్రతీ రాజు తన సంసారంలో కవికి అగ్రతాంబూలం యిస్తూనే వచ్చాడు.

అరాజు అందరూ అరవుల నందర్లు గ్రంథాలు రచించమని మా త్రిమే నియోగించలేదు. నిడుకొలుపుల్లో పద్యాలు నాడివి మాత్రమే పూరుకో మనలేదు.

అకాలంలో కవులకు పోటీ అతిథిగంగా వుండేది. పండితుల విమర్శనాలు కూడా తీవ్రంగానే—టువుగానే వుండేవి.

తన రచనలు క్రాంత్యంగా చదివి, అర్థం చేసి గా విప్పిచెప్పి, ప్రతిపక్షుల పూర్వపక్షాలను దృఢంగా యిదిరించి, తన రచనలు సమర్థించుకో గల కవికి అప్పుడు రాజుల సత్కారాలూ, ప్రజల పూజలూనూ.

పోషి, యా భావకవులు తమ రచనలను పత్రికలలోనూ, గ్రంథ రూపంగానూ ప్రకటించి పూరుకుంటారా? వీరిందరూ పిలిచిన చోటల్లా—చేసేది ప్రతీసభలోనూ—అడగడం తరచాయిగా తమ పద్యాలు ‘మూ’ ముని చదువుతారు; కాని అర్థం చెప్పమనేటప్ప టికి సేనాయిలో మాట్లాడతారు. ఏం?

హిందూమతంలో చోటు లేదు

మొన్నటి భూకంపంపట్ల కృష్ణానగరము, తక్కువంతమా బగం పొడియిపోయినప్పుడు చాలామంది హిందువులుకూడా భావన మంల పోయారు.

కొన్ని కుటుంబాలలో పిల్లలు మాత్రమే మిగిలారు. మరెవరినీ కుటుంబాలలో తరగనివరంకువులు మాత్రమే నిలిచివున్నారు.

దొరకడంవారు, ఇతరమతాలవారో పాటు వారిని కూడా రైళ్లలో తెచ్చి లాహోరులో విడిచిపెడుతున్నారు.

ఇలాంటి సమయంలో, మానామృదీయులు, శ్రీలూ పురుషులూ

కూడా వాడిని ఆపహరించునుని పోయి తమ ముఠంతో కలుపుతూ
 తున్నా వెని ప్రబలమైన వదంతి బయటపడేసింది.

అక్కడి హిందూ పుత్రికలు ఈవిషయం చాలా తీవ్రంగా కాసు
నాయి.

అయితే: ఇతరులను అణగారినా తన మానాన్ని దీయక ప్రముఖులైన వారి వలె జీవించి ప్రతిభిస్తున్నాను. మిత్రభావోపగతిని పొందినాను. అతను అను సాక్షాత్తు యిన్నానన్న అభిప్రాయమును విని నవ్వుతూ మని నుండినాను. “కన్న నా పుత్రుని పొందినాను” అన్నాను. కేవల అమా అభిప్రాయమునా ఉండే సామాన్య ప్రముఖులతో పోలిపోతాను. తనను అనిష్ట అభిప్రాయముల నానందమును దీర్చుకునే సామాన్యమైన వాడూ అనిపించినా ఎంతమాత్రము అపరాధిని. న కాని అనిపించువాడు.

కానూ చచ్చి కరిగిపోనూ చచ్చి.

५३.

అందుచేత, దీనిని (మొదటి) పాఠాన్ని ముగించే అవసరము, అనేక
 కాల పరిమితము కాదు. ఇది అంతా—ఇంకా కొంత—పాఠము పాఠము
 ముగించుటకు సరిపోయినది.

అందుకే ముఖ్యమంత్రి జై శాసనం, పరిశీలించి, 1950 మే 2న
మళ్ళీ మొదటి అసెంబ్లీలో తీర్మానించాడు.

[illegible]

22. నామకర్త : చాపూర్ణశ్రీ—జి.వి. గోపాల్ శర్మ

పేరి.....వేల ము. గు. బరుగుతో ఉంది?

అనేక సమస్యలను పరిష్కరించేందుకు ప్రభుత్వం చాలా ప్రయత్నాలు చేసింది. ఇంకా కొంత ఆర్థిక ముప్పును ఎదుర్కోవలసి ఉన్నప్పటికీ, దీని కంటే సామర్థ్యం ప్రభుత్వానికి చాలా ఎక్కువగా ఉన్నందున, అది యేక శాసన కృషిలోనే యింకా కొనసాగుతోంది.

అందువల్లనే మూల ఆర్థిక నిమగ్నతకు ప్రాధాన్యత చేయాలి
అని ముఖ్యమంత్రి అభిప్రాయం. ఇందులో చేర్చబడటానికి హాంస్వాదులు
చురుకొంటే లెక్కపాలు నాలుగుదిగువనానీ బయటికి వెళ్తున్నాయి.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

[illegible]

ఈ గుర్తును ఎక్కడా అతివేగాలకు తెలియజేయకుండా
 అలాగే పట్టణంలోని పరిసర ప్రాంతాలకు పంపిణీ చేయబడుతున్న
 వారికి అవకాశాలు ఉన్నాయి. వారి పట్టికను ముఖ్యంగా
 పట్టణంలోని తెలుగు ప్రజలకు పంపిణీ చేయబడుతుంది.

ఇంవేటీ, రోజూరోజూ, మామమ్మదీయలు పెరిగిపోతున్నారు.
హిందువులు తిరిగిపోతున్నారు.

ఇప్పుడు, కొందరు కృష్ణానదికి పూర్వీ మానవులకి ముందు
తమలాగే పేర్లు పెట్టా వుండవలసి అంటే ఆరు హిమవుల ఫం
క్షనరీతి అన్వయం కృతవేళ మీ ఆవునుండి; కొని నాము విషయంగా
కొని యేమీ లేదు.

కృష్ణమహిమపట్రి అనేకులు మన నిమ్మకాయలను మొదలొకటి
 రింగులా తయారు చేయవలెనని ప్రార్థనలు చేసి నిమ్మకాయలను

வினா 10 - 1. மா. 1. .... 2. மா. 2. .... 3. மா. 3. .... 4. மா. 4. .... 5. மா. 5. ....

మన సుతస్థిరాంశాల పరిరక్షణమే మన యా ఆర్థిక శాస్త్రం.

మధ్యకాల ప్రాచీన యొక్కపండా యొక్కచీకడ అనునామా
అప్పుడొకటి నేనా నమయిపోయితి. తేజవోదే. వాటిని గర్భవృత్తి,
అర్జునవృత్తివలననే నామమి. ఇతర గ్రంథములలో నేనా
వృత్తివలన. ఇతరవలన నొకప్పుడలయ నుగ నాని లేదు. నామ

[illegible]

ఆంధ్రప్రదేశ్ పరిటల్ నల్లపూస పుష్కరిణి పుష్కరిణి 2002

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

అనుబంధములు

[illegible]

— 190 —

అనుబంధం 1

రేచులూ, పల్లెటూలూ, పట్టణం (మహబూబ్ నగర్) లూ

ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವೇ ನಮಃ

అనుభవము కనుక, అది పొందగలము కనుక, అది పొందగలము.

1. 10. 1960 (2) 1. 10. 1960 (2) 1. 10. 1960 (2)

దేవ లేదు.

ఏ కుతరువుకి ఈ కుతరువులోనే చూచాము. ముదా, శ్రీష్టి

నులూ, మొదలయినవానూ ప్రతీక్షనమూ మత భక్త్యాలు

వింటూ వుంటారు. మననం చేసుకుంటూ వుంటారు. బోధపడుతుంటారు.

కౌంటూ వ్రుంటూను. అదిగోగాలో పెట్టుకుంటూ వ్రుంటూను. వాటిని

పూజించుట మాత్రమే, వాటిని కలుచుకుని నిర్వహింపరాదు.

నాటికి "కురుక్షేత్రం" మరియు "శతద్రోణ" ఉన్నాయి.

20 : 23 !

కమలాకర్ పార్థుల వేదా, తదనుయోగిని: జీవితాలు వేదా

காவு. அபி வாதி ரீதில் மிதிதம் அய்யவா. வ, வாதி ரீதில்

ఈ మయిహాయి పున్నాయి.

మనము యిలాటి సన్నివేశాలేను. ఇది మనం పరిమళాల

వారిలో మానసిక "వ్యాధి" ఇది ఎలా వుంటుందా? అని అడగడం సరికాదు. వారిలో మానసిక వ్యాధి ఎలా వుంటుందో అడగడం సరికాదు.

యాచనలనిండె; కోన మనలో నుపయము, లేని లేదు కూడానూ.

నభావశి ఇవ్యవశిం దని గాని, హిందీకి వదని గాని మావాదం కాదు. ఎవ రేనా పదిభావలకు ప్రతిపాదించి ఆభిప్రాయం చెప్పవలసిందంటే మేము హిందీని కొదవి వాదించబోము. అంతే ఆభిప్రాయరహితహిందీ పరిమితులుకాక కొద్దికేవలం హిందీలో నిర్విహించబడాలంటే కూడా మేము దుష్టము; కాని మున్నగు గారు రంగు ప్రాస్తావనను యీ ఆభిప్రాయరహితహిందీపరిమితులతో కలిపి పని చెయ్యడానికి కాదు.

మన గారే యిలా రాతారు.

“గత ఏప్రిల్లో మహాత్ముని అధ్యక్షత కింద ఇండూలో జరిగిన హిందీసాహిత్యసమ్మేళనం దీనికి అవకాశం మైన ఆవకాశం కలిగింది. ఆసమ్మేళనానికి సంబంధించిన సాహిత్యపరులలో ఆనేకులతో నేను చర్చించినప్పుడు వారిలో ఆసేతులనున్న యిట్టి ప్రత్యేకం వుండడమూ, దానినిగురించి ప్రయత్నాలు సాగించవలసిన సమయం వచ్చివుండడమూ తెలియబడింది. ప్రముఖులైన భిన్నప్రాంతాల సాహిత్యపరులకు హిందీవ్యాసా విశిష్టతలులకు వేరు ప్రవృత్తనం నడపడానికి మహాత్ముడు కూడా ఆగ్రహించినట్లున్నాడు. ముందరినాన వేర్వేరుబట్టయితే ఆంతరరాష్ట్రీయసాహిత్యపరిమితు ఏదో వాకరూపం వాచన కవితలు రానే ప్రవృత్తనం దని సమ్మేళనం ప్రతి నిధులకు ఆభిప్రాయం కలిగింది. అంతే అహిందీసమ్మేళనం యీ కింది ప్రస్తావాన్ని తీర్మానించింది.

“జేశలో, ప్రాంతీయభావాలలో పనిచేస్తూవున్న సాహిత్యపరుల కందరికీ ఆస్వాద్యసంబంధం కలిగించడానికిన్ని, హిందీభాషావికాసానికి వాగ్దానం వాగ్దానం పొందడానికిన్ని, అవసరమైనప్పుడు మరెవరినైనా చేర్చుకునే అధికారంతో ఈ సమ్మేళనం ఈ కింది వాటినికీ కమిటీగా ఏర్పాటుచేస్తోంది.

౧. కే. ఎం. మున్నగారు. (కన్యకరు)

౨. గిరిధరశర్మగారు.

౩. హరిహరశర్మగారు. (వీరు మద్రాసునగరీ దక్షిణ హిందీ ప్రచారసభావి దంపతులై తెలుగువీధి ఫిరంగులు మార్చాయి చివ్వువారే. ఈమట్టిలో హిందూసాహిత్యం పెద్ద కలిగించ గలగడంవల్లనే వీరి కీపదవి ప్రపాదించబడింది)

ఇది సంగతి, హిందీలో వ్యాప్తం లేదని ఏమీనా వుంటే అది అతిమరితంగా వుండని గాంధీగారే అనేకమాట్లు చెప్పి వున్నారు. అలాంటి హిందీలో మంచి సారస్వతం తయారుచేసుకోడానికి హిందూసాహిత్యం, గాంధీగారి సలహాతో చేసిన యొక్క గాంధీగారు దక్షిణదేశభావలకు మారణం చెయ్యడానికి హిందూసాహిత్యం అత్యుపాయాలు వున్నవని యిక్కడికి పంపిస్తున్నారు. కానీ సాయం యిప్పుడు భిన్నప్రాంతాల రిచయితల నందరికీ హిందీకి రాములుగా తయారుచెయ్యడానికి యీవిధంగా ప్రయత్నాలు సాగిస్తున్నారు.

అయితే: సామాన్యభాష, జాతీయభాష, అనే యీమాటలు సమాజాంగికాలు కావని, వీటికి చాలా వారవుందని గ్రహించలేని వారు ఈతీర్మానంలోవున్న నయంవనను గూడా గ్రహించలేరు.

హిందీ సామాన్యభాష మాత్రమే అయితే యేప్రాంతీయభాషకీ అపాయం కలగదు. అది హిందూదేశానికి జాతీయభాష అంటే మాత్రం తక్కిన ప్రాంతీయభాషలు మూలపడితాయి. ఏమంటే? జాతీయత్వం విజ్ఞానం అంతా నిహితం అయివున్నదే జాతీయభాష. అంతేకాని హిందూవిజ్ఞానం మంతా హిందీలోనే జాగ్రత్తచెయ్యబడితే తరిమి వుండవలసి ఇక నిలవనీడే యేదీ?

ఏప్రాంతంవారి కొప్రాంతీయభాషలోనే జాతీయవిజ్ఞానం అంతా మూలకం గా వుండాలి. ఈనీర్ధాంతాన్ని మనరండి హిందీ కూడా వొక ప్రాంతీయభాషకే కనిపిస్తోంది కూడా జాతీయ విజ్ఞానం నిహితం కావాలి. అయితే, హిందూసాహిత్యం మాత్రమే హిందీని అవిధంగా బలపరుచుకోవాలి. తక్కిన ప్రాంతీయభాషలన్నీ నవీనవిజ్ఞానం ఓనమాదగ్గరనుంచి సంపాదించుకోవలసి వున్నాయి; కనీ అభాషలవారు హిందీలోన పాటుపడదాని? తీరుపడి, అవకాశాలు లేవు.

ఇది యిలా వుండగా: ఈతీర్మానాన్ని వీరలా అచరణలో పెట్టదలిచాలో చూడండి.

“ప్రాంతీయసారస్వతాలలో ఆస్వాద్యము ఎక్కువ సంబంధం కలిగినవం వ్యాస మొట్టమొదట ప్రకృతివేరినీ సవరించవలసి వుంది. కనీ, మొదటిపాదానగా వొక కొద్ది హిందీమానవత్రికను ప్రాంగిల్లించడానికి—లేక—ఇదవకు వున్న వాటిలోనే వొక (హిందీ) పత్రికను వినియోగించుకోడానికి నిశ్చయించబడింది. ఈ పత్రికలో ప్రతి ప్రాంతీయభాషకీ వొక పత్రిక ప్రత్యేకించబడి కుంది. భిన్నరాష్ట్రాల సాహిత్యపరులు దానికి వ్యాసాలుపంపాలి. అది హిందీలోకి మార్చబడి అభిభాషల పత్రికలో ప్రకటింపబడతాయి”

హిందీలోకి అనువదించబడి అభిభాషల మాత్రక అన్ని యేమయిపోతాయో జర్నలిజం తెలిసినవారికి చెప్పనక్కరలేదు. నిజంగా యీ హిందీప్రచారకులకు తక్కిన ప్రాంతీయ సారస్వతాలయెంతో దుర్బుధితే లేకపోతే వాటికి అపాయం కలిగి యీ విధానం అలంబించియుండరు. ప్రతిప్రాంతంలాగూ పెద్దపెద్ద మానవత్రికలు ప్రకటింపబడుతూనే వున్నాయి. వాటిలో అభిభాషలకు సంబంధించిన, పేరుపెట్ట సాహిత్యపరుల వ్యాసాలు కనబడుతూనే వున్నాయి. అభిభాషలనే హిందీలో యెందుకు మార్చుకోగూడదు యీ హిందీప్రచారకులూ? దీనివల్ల తరిమి వున్న ప్రాంతీయ సారస్వతాలూ, హిందీసారస్వతమూ కూడా నిర్వాదంగానే వికసిస్తాయి కాదు!

అడగనక్కరలేదు. ఈహిందీ ప్రచారకులకు ఇలాంటి నర్బుధిగాని, జొరవ్యంగాని లేనేలేవు, వారు హిందీని హిందూదేశానికి

మానవజాతికి ప్రకటించబడుచున్నది. మానవ జన్మయందు
లేదు. తక్కిన ప్రాంతాలవారి సాహిత్యంబి కూడా పొందిన
యెంచుటయు చెప్పవచ్చును వారి దీక్ష.

దక్షిణాసియా దేశముల అమాయక బయలుపడకొని హిందూ
దేవతలు, హిందూదేవతలూ యెంతెంతటి పుణ్యం లేనా పన్ను
వారు. ఎన్ని క్రిందగతులు చెప్పినా హిందువులలో కూడా
రాక్షసులవారందరి తప్పుకనగా లేదు.

కొనివచ్చి, సింహం, గుహలో నివాసముగల్గి పుష్కరితేనా
చిట్టలకు వారివిన ప్రభులూ, పరుగులూ పెట్టుకూ చెల
గాలా లాడుతూనే వుంటాయి. తరవాత.....!

౭వ మూల రామూ తీయూచేయుస్తూనే

మూల సూర్యవారాయారావుపంతులుగారు (౧౩-౫-౩౫) ఆంధ్ర
పత్రికలో వారి తేలిక ప్రకటించారు. అందులో, వారు, పాశ్చాత్య
జాతి, కళాకారులూ ప్రవాహియాలూ గా వున్న పండితులను
అపహేళన చేసి నిర్వృద్ధులుగా చిత్రించారు.

పండితులు, కళాకారులలో నభివృద్ధులు పైకొస్తుంటారు
లేదా? లేక—కాలేజీ ప్రాధాన్యం లేక కమల పుష్పం లాంటివి
గలగల మెంటుని కొరతగా తీర్చాలి అనుకున్నారు. దాని
వినిపించుకుంటున్న ధోరణి యిలా బయలుపడింది.

పంతులుగారి పండితులంటే సరియైన అభిప్రాయం వున్నట్లు
లేదు. అంతే, వారు, పండితులకు ఏజ్ ను అందుకొంటారు లేమని
అపహేళన చేసి అది వారికి లేదని చెప్పివేస్తున్నారు. నిజానికి,
వచ్చినది, పండితులకు మాత్రమే కాకుండా చదువుకొన్న మనుషునే
అంతరించి కావలసిందే; కాని మన విద్యావిధానమూ, విశ్వ
విద్యాలయాలూ వుండవలసివట్టు లేవనే విషయం మరిచిపోయి పంతు
లుగారు రాతేలిక రాశారు.

అభివృద్ధిపాత్రుని, సాహిత్య విద్యాప్రసంగ—ఇత్యాదిపరీక్ష
యి విశ్వవిద్యాలయంవారి కేర్పరించిన విషయం అట్టి—వాటికి సంబం
ధించి గ్రంథాలన్నీ చదివి, కవితపరీక్షలకు తాకునని, అది సరిగ్గా
లేదా కూడా దిద్దివేయించి పండితులు పట్టాలు గడించుకుం
డున్నారు. పాశ్చాత్యగ్రంథాలలో అవసరం లేనివి—ప్రయోజనం కలి
గనివి—తేగా ప్రతిభను మెక్కుకోగొట్టి చాలా కుక్క
గావున్నాయి పండితులకు తెలుసు; కాని యేమిటి చెయ్యడం?
—అని చదివితేరాని. చిక్క నైన మెదతే కాని చెప్పే
ది. లేకపోతే పరీక్ష బోలగాజుట్టివంది.

ఎన్ని గ్రంథాలు చదువుతూ వున్న పండితులు చరిత్ర, భూగోళ
శాస్త్రమూ, భౌతికశాస్త్రాలూ చదవలేకపోయి, వాటిలో ప్రజ్ఞ
పొందించుకోలేకపోయి, అయితే: పాశ్చాత్యగ్రంథాలను నిర్ణయించే
విషయం వారికి లేదు. వారిలో ఇంగ్లీషు పండితులుకూడా వుంటూనే
ఉన్నారు. మన పంతులుగారిలాంటి ప్రాచ్యవిజ్ఞాన విమఖలున్నా

వుంటూనే వున్నారు; కాని యేం లాభమో? వారి ఆలోచన
లేదు. వారికి ఆవేదన లేదు. వారికి దైర్ఘ్యసాహసాలు లేవు. కాగా
పండితులు పండితులుగానే తయారవుతున్నారు. చివరికి పంతులు
గారి యీగడంపులకు కూడా పోల్చుకుంటున్నారు.

“దేశాధిపతి కన్న విషయాలలో ముందుకు నడుచుచున్న
సాహిత్యము, శిల్పము, చిత్రశాస్త్రము, పండితులు ఈ పండితులయం
దెట్లుండును? వీరికి తెచ్చిన రక్షణతో, వివిధోద్యమములలో
ముందుకు నడుచుకలదుకొను విద్యార్థులమీద సానుభూతి యెట్లుం
డును?” అని అడుగుతున్నారు, పంతులుగారు. అయితే: బి. ఏ.రె.
ఎం. ఏ.రె.—జీ.రూ., ప్రా.భే.రూ. కూడా అయి “ఇంగ్లీషుభాష
పండితుల” మని తెన్నువీరుమకు తిరిగివారిలో పండితులకంటేమా
మందుగడై తెలిపవంది వున్నారో పంతులుగారు చెబుదురా?
దాక్టరు వీరుమలకంటి కలవారు ఎందరు విద్యార్థుల లేనిదీలకు గురి
అవుతున్నారో కూడా పంతులుగారు చెబుదురా?

“వీరికి నెలకు రు. ౫౦ ల తీరిము గల పండితకవచి దొరకకు
వచ్చి, అపవచి దొరకపోతే వీరు చెల్లని వాడేములు కదా” అం
టున్నారు. పంతులుగారు, ఇది మరీ బాగుంది. ఉద్యోగాలు దొర
కపోతే యేన కేం చేస్తారు? బజార్లలో పంచలను కూచుని వచ్చే
పోయేవారి కాలిజోళ్లకు రంగులు వ్రాసి, కూలివేసి పట్టెట్లలు అనే
కులు పొట్టపొను తంటున్నారు. లాపరీక్షలో తమకంటే యెక్కువ
మార్కులు సంపాదించి వీరి కంటేమీ కులం వచ్చుచున్న మెక్కు
లయినా సంపాదించుకో లేకపోతున్నారు. పంతులుగారు దీని
కేంచెబుతారా? పార్టీ లేకనూ వచ్చి వుండకపోతే తామున్న
చెల్లని వాడెం అయిపోయివుండురనే సంగతి యీవాకాశ్యంల రాశా
కేనా పంతులుగారికి స్ఫురించిరా?

“నేను భాషాజ్ఞానమును నిరసించువాడను కా” నంటున్నారు
పంతులుగారు. ఇది అర్థం లేనిమాట. వాళిదగ్గరనుంచి వచ్చింది
కూడా కాదు. ఎంతోంటి భాషాజ్ఞానం నిరసించగలిగి కాదని
తెలిసివున్నట్లుంటే భాషాజ్ఞానం అతిమాత్రంగావున్న పండితులను
గురించి వారింట్ల తేలికతనం చూపించివుండదు. ఇంతే కాకుండా
కరకర్మకీర్తులు లేని వికటవాక్యంతో స్వయంగా గ్రంథాలూ,
ఇతర ప్రస్తావనలూ పీఠికలూ, పత్రికలకు కరపరంపరగా వ్యాపారాల
యాలవారికి సాహసించివూడా వుండదు.

ఇంతకి: తమ అధీనంలో వున్న ఆంధ్రగోర్యనిద్యపీఠంద్వారా
తాము యిలాంటి పండితుల నేకులను ప్రతిపదకర్తృమూ రెయ్యదచే
యిస్తూ వుండెదంలో వున్న బొదిత్యం యేమిటో పంతులుగారు
కాపుట అట్టివారా?

ఒకరిని చూసేనా.....?

ప్రజనందకళ్యూ—ఇది తెలుగుపేరు కాదు. వీరు తెనుగువారున్నా
కాదు. దక్షిణహిందూదేశానికి వీరికి చాలా దూరం, వీరు వచ్చి
హిందూదేశానికి.

మం తెనవారిపాలెంలో వున్న హిందీమత (1) విద్యాలయంలో
వీరు ప్రధానోపాధ్యాయులు ట.

దీని కేసు విచారణ ప్రతి (౧౦-౬-౩౫)లో వుండి అది
యూనా టలతో పారంభం అయింది.

“హిందీ ప్రచారమందు కేరళికి వచ్చిన కవి చెప్పటం యసత్వము
కానేదు. తగినపుడును పరిష్కారం పట్టికము. నవనయము
దీనిని నమ్మించుచున్నది. ఇంకవరకు హిందీకొరకు తనవారాలాడు
చున్న జనసామాన్యములందు నేడు చురుకైనవాడు కన్పించుచున్నది.
ప్రచారవలకు పని తగ్గిపోయినది. హిందీ ప్రచార మి రిటితో ముగిసి
నదా? హిందీ ప్రచార యంత్రముకదాగను చచ్చినదా?.....”

తెనుకపాదకు చించేసి, దాని పానే హిందీ ప్రకటనెట్టడా
నికి వీరు, గుంటూరుజిల్లాకు దిగుమతి అయినారు. కాంగ్రెసువు
మాటుపెనుమరు ఐకాయినూ, మననాని కొందరిని అప్పుచేసుకుని
శక్తికి మించిన ప్రత్యాపంతో వచ్చిన పని కొనసాగించుకుం
టవ్వారు.

కనక నే యాసించినది. ఇంతకే నే యా అంకొనిం.

విజమే. ఎకరకేనా మంగుకి గెంటుకూపున్న పవన వెనక్కి
నిడినే కింగారెట్టే మానదు.

కాని, వీరి విచారం, నడవ మయిన—మాడుకోట్ల పురులు గల
తెనుకభాషకు కాదాది అయిన దేశంలో తమ హిందీకి ప్రచారం
తగిపోతోందని.

నిజంగా, మనమీద యిది సవాలు. మన తత్త్వగోచరమి కిది
అగ్ని పరీక్ష.

ఒక పరీక్షయును వచ్చి, మన దేశంలో తన భాషకి ప్రచారం
తగిపోతోందని విచారించాలిప్పుడు, మన భాషను హరిమార్చు
డెంలో మనం అకగాడికి సాధ్యపడవలసిందేనా?

“హిందూదేశానికి సామాన్యభాష హిందీ” అంటే మాత్రమే
తగులుతుంది; కాని హిందీ సామాన్యభాషగా చెలమటే అయే
కోణాలు మాత్రమేలో లేవు. “హిందీ సామాన్యభాష” అని
తీర్మానించిన కాంగ్రెసులోనే హిందీకి దిక్కు లేదు. కాక
మానావ్యుడిములు హిందీని ప్రతిఘటిస్తున్నారు. వారు వ్రస్తూ
సామాన్యభాష కాదా అంటున్నారు. మానావ్యుడిములు ప్రతి
కులంలో వ్రస్తూ యేకమయంలోనూ కాంగ్రెసుకు సదుగుచుండి
పడను. కాంగ్రెసు చదివితే ఆ యిలాంటి ఫటాలతో హిందీ
వుండి. మెన్నటి బొంబాయి కాంగ్రెసులో వ్రస్తూ కూడా
పంకజులు చెయ్యవచ్చునని గా గా గా లొంగుబాటు కూడా
చూపించివున్నారు.

ఇంకొక: “ఫలానా భాష సామాన్యభాష” అని చెప్పెత్తగ నిర్ధా
రణం చేయవలసిందిగా వాన్ని నేర్చుకోవలసింది. ఇది అభ్యుత్థిత
లతో—అభ్యుత్థిమయాలతో—కాంగ్రెసుని అడ్డం పెట్టుకుని
ప్రచారం చేయగలవలసివలెను. సామాన్యభాషతోనే నిర్వహించ

బడే పనులు కొన్ని వున్నాయి. అవి చేసేవారు వ్యవసాయాని
జడిసి నిద్రాపోతారు మానేసి నా దాన్ని నేర్చుకుంటారు. నేర్చు
కోవలసిందని వారి కెదురూ చెప్పవలసివలెను. కద్దన్నా వారి
మానదు.

మనదేశంలో యింగ్లీషుభాష తెలకదా? అంటే తెలుగు
లేదు. అంటే నాకరీ కొంకకు, స్వతంత్రవృత్తివాదా సామ్యపదం,
ప్రపంచం అంటే యేమిటో తెలవదు. మనం యింకా, న.
పూర్వ తేలికలో వుండేవాడో, మనం యింకా యేలాయే
య్యావీతిలో? వచ్చామా, ఎక్కడికి కొట్టుకుపోకున్నామా, చెయ.
వలసిందేమిటో—యిది కూడా యేమిటో తెలవదు. క.
యెదురూ ప్రాప్తిహించకపోయినా పనవారంగ్లీషు నేర్చుకుం
వ్వారు. హైదరాబాదురాజ్యంలో వర్తమాకి కూడా కొంతమంది
ఇలాంటి తెలుగులే వుండి. కనక నే ఆగ్లీషుకూడా వారి
లూ మనరాజ్యంలోనూ, కన్నకులూ, మొదలయినవారూ వ్యభిచార
కంటే యెక్కువగా వ్రస్తూ నేర్చుకుంటున్నారు.

హిందీకి అలాంటి పనియేమిటి? హిందీలో అలాంటి పని
యేమిటి? అనలు హిందీకి కాంగ్రెసులో నేనా చొచ్చేది?

హిందూస్థానీలు పరదేశంలో తమ భాషకి అతరం తగిపోతోందని
దని విచారించాలిప్పుడు మన దేశంలోనే మన భాషకి గాంధీ
లేకపోవడమేమనా? మన మెంరి విచారించాలి?

ఈప్రజనందనశర్మగారు తెనుగుదేశంలో హిందీవ్యాపించడాని
కెలాంటి మననము చేస్తున్నారో చూడారా?

“ఇంతరకమన జరుగుచున్న ప్రచారపథ్యంలందు మార్పు
వలెను. ఇప్పుడు ప్రతిజిల్లానుండును తేర్వర సంకలన నియమిం
చుట మన కావశ్యకము”

హైదరాబాదు రాజ్యంలో యెనిమిది జిల్లాల—జిల్లాయి లెక
తెలుగువాన్నారు. అక్కడ తెలుగుపాఠశాలలు వున్నాయా లేక
అన్నది తిమ్మనగా వున్నాయి. బొంబాయిలో, మద్యరాజ్యం
లలో, మైసూరురాజ్యంలో, మధుర తంజావూరు మొదలయిన
దక్షిణజిల్లాలలో, బర్మాలో—ఇంకా అనేకస్థల అనేక
తెలుగులున్నారు. వారికి తెలుగుపాఠశాలలు లేవు. అ.
“సంపూర్ణ స్వరాజ్యానికి మొదటి అర్హత మాడే” అని వచ్చి
చాటుకోవీమ (వర్కాయల) లోనే తగినన్ని తెనుగు పాఠశాల
లేవు. ఇంకొకటి వీతిలో మన జిల్లా వొక్కంటికి వొక్క
హిందీమతవిద్యాలయమా?

ప్రజనందనశర్మగారు కివనికి యెవరిని నమ్ముతున్న వున్నారో
గురురా? మన—అచ్చుతెనుగువారేనీ.

వారి దైర్ఘ్యం చూడండి. “ప్రతిజిల్లానుండును హిందీ
పాటుపెను యభిమానులును, పలుకుబడి గల పెద్దమనుషులు
కొరకెదరు”ట.

నిజమే. ఇప్పటికప్పుడూ వారి యొక్క అన్ని సాగుతున్నాయి. అలాగే వారికి చక్కతాళం వేస్తున్నారు. వారు వెళ్ళు చరిత్ర వారం అని అక్రమించుకుని తిరుగుతున్నారు. ఇలాంటివారిని మృత్యు వారు ఇలాంటి ప్రకటనలు చెయ్యడంతో తప్పేం! ఇంకే తీరు. హిందూసాసనాలు మన భాషను ఇంపదానికి ప్రవృత్తులు వస్తున్నాయి వుంటే మననాలు వారికి చెప్పు రాఖలు పడుతుంటున్నాయి. అందుకే, వచ్చడంలా మనస్సుంచుకుంటున్నారు. చివరికి పేరు అలాగా గోడీస్తున్నారు.

మార్క్సవాదం బోషింపుకోకపోవడం వొక ద్రోహం. మార్క్స వాదన చంపడంతో పరాయి వారికి సాయపడడం—చివరికి మనని కూడా ప్రోత్సహించి చెయ్యడం మరీ ద్రోహం. అంతా చూడండి చివరకి ఇది కళంకం, మాయని మచ్చి. కాని, వొట్టి చూసేవా మార్క్సభాషామహిమానం చూపించుకోక పోతే దానినొకప్పుడు మనం చెయ్యగలిగి మరేం వుండీ!

మన ప్రతి తగిన జ్ఞానం కలగడం లేదు

అన్నామయింటికి వెళ్ళువారు. అలాంటివారిని చూడాలి కాని నేటికంటే వారిని చూడాలి. ఈనాటికి పైకి తెలపడం తోటే చాటికోసం చెయ్యడం కి అతిచిది, దగిలును చేసి, పరిశీలన చేసే రయినవారు. అతయ్యుమందిలోనూ పైటిస్టలే ట్లున్నారు. ఇంటర్మీడియేట్ లున్నారు. గుడికి గ్రామ్యుయేలు కూడా వున్నారు. అక్కర్లేం అవుతుంది.

గ్రామ్యుయేలు, మొన్న మొన్నటిదాకా పోలికునవినప్పటికీ అది కూడా హీనంగా చూసేవారు. అసలు, పోలికునా అం తోనే వారికి నింపం.

పైగా: గ్రామ్యుయేలు కావడంతోనే మనవారిలో చాలా మందికి వొక విధమైన గర్వం—మరే—తలతిరుగుడు—యెడటి అనిచి మెలకనగా చూసే తేలికబుడి—ఇలాంటి వెన్నీ కలుగు తుంది.

అయితే: కాంం వొకటే విధంగా వర్ణించు. ఇంకా గ్రామ్యుయే ట్లునేవలు దారిలో కూచుని చాటసాతల తుట్టుకుని కాల్చికోళ్ళు రంగులు పూస్తున్నారు. రికాలు లాగు తున్నారు. కూలివసలు పేస్తున్నారు. చివరికి లొక కాన్స్టిట్యూషన్ లు యొగ బాతుకున్నారు.

అయితే: కాన్స్టిట్యూషన్ వదిలి మేము నిచంగా చూడడం లేదు. అది చివరికి అలాగే లేదు. రాష్ట్రాంగరధానికి పోలికునాకంటే అసలు మైన ప్రత్యేకంగా ముగిసి తీరు. వర్తమానము పట్టుకుని అలాగే వుండేవంకల ప్రపంచంలోకల్లా వొక్క మన రాష్ట్రమే ఈలాగున చూయంగా చూస్తోంది. అందు కనుగు ప్రత్యేకం మనం అనుభవించానే వున్నాము.

కాని గ్రామ్యుయేలు పోలికునాన్స్టిట్యూషన్ గా ప్రవర్తించవలసిందేనా?

తమ విద్యాధిభిక్షకుల కూడా మనిషిగుతుకుంటూ యాగ్రామ్యుయేలు యాభిక్షాగలన అకించడానికి కారణం, కళ్ళు మూసుకుంటే గల తలకిట్టుపటికి ఇంకె చూచాయలు పేటలో పడతాయనీ. ప్రమాదం వుంటాయనీ. గ్రామ్యుయేలు కనక చివరికి జామాపరటటువది దాకా పైకెక్కడచ్చు ననీ. ఇది యెన్న.

పరిశ్రమలకు పూనుకున్నా—నరకం ప్రాంభించిలా—చివరికి కృతపాతంతో కలిసా కనీంలేనా పెట్టుబడి వుండాలి. ఉన్నా మొదటి నెలలోనే లాభం దొరికిదు. దొరికిపోతే, గ్రామ్యుయే ట్లుయేటుపటికి మన యువకలకు కావడేనీ పిల్లలు కిదా మరీ సంతోషం యొగ జరుగుతుందీ!

అసలు మనవారికి స్వతంత్రత్వము లేదు. ఉన్నా చాలా చారనా. డిప్యూ, ఏకాగ్రత వుండవు. ఇంతకీ ఎంతోకేసి తెలిసి తెలుసా అదివలె కానీన వాస్తవ అయిపోతున్నాయి.

పైగా: మనవారికి కాన్స్టిట్యూషన్ కూడా వొక ప్రత్యేకం లోనే లేకక. వృత్తి అంటే హీనం అని నమ్మకం. ఇదే లేకపోతే ఉద్యోగాలు లేక అల్లాగుతూ వున్న విద్యాధిభిక్షకుల మన యువకులు ఎన్ని కొత్తవిషయాలు కనిపెట్టేవ్రుడెనా? దేశీయపరిశ్రమల సౌతి ముందుకు తెచ్చి వుండెనా!

ప్రపంచప్రవృత్తిని చక్కగాబోధించే ఇంగ్లీషు చదువుకు కూడా మన యువకులు కళ్ళు తెరచి పోతే యిక 'పరిశ్రోద్యమాలు' వస్తే మాత్రం మనకేం వుట్టి?

బంగారంలాంటి అవకాశం

ఒకటా రెండా?

సర్వమూర్తిగారు, దాక్టరు మురాయానగారి మంత్రాంగంలో తమ తంత్రాంగం కలిపి తంత్రవిజ్ఞానివ్యాలయాలికి పెద్ద విద్యాలం కొన్ని రాకుండా చేశారు.

అందరవ్వంటానే రాయానీమవారిని పుల్లవితప్రమాటలతో మనలో నుంచి విడిచివేసివేసి కూడా కలకండా చేస్తున్నారు.

ఉత్పలమునకు పేరసలను పనులుపెట్టి, "గంజాంజిల్లా అంతా ఉత్పలరాష్ట్రంలా" కలిపే దాకా మిత్ర నిద్రపోవడమి ప్రత్యేకించి వచ్చారు.

ఒకప్పుడు అంతర్జాత్యాన్ని పురస్కరించుకొని ప్రేమను పొకటా చలంతెట్టగారిమీద కొన్ని నిరూపనలకు చేశారు.

నేటికీ కూడా, వారు, కలయనపట్టెట్లా—నీలు కలిగింపుకుని కూడా మనకి అవకాశాలు ఎన్నో వున్నాయి.

కాని మన ప్రముఖులకు అభిమానం లేకపోయింది. సర్వమూర్తిగారంటే వారి కేవల భిక్షం లేకపోతే, అంతవాడు లేనినీ గుడ్డినమ్ము

న ర స్వ తీ గ్రం థ మం డ లి

కంఠంవారి పత్రమువిధి

***

రాజమహేంద్రవరము

నవలలు—నవరసభరితమాలగు నవలలు—ముచ్చటగూర్చు బొమ్మలతో—ముద్దులొలుకు శ్యాలితో బయిం
డుతో—రెండుమానముల కొక్క చక్కని నవల. నడుమ నడుమ చిన్నచిన్న అనుబంధగ్రంథములు వెలువడుచుం
డును. చందాదారులకు ప్రవేశరుసుము రు 0-4-0 చందాదారులు ఒకేసారి రు 7-8-0 ను ముందుగా పంపి
నచో వరుసగా ఆరుపుస్తకములు అన్వరిస్తద్దర్జు పార్శిలుగా పంపుదుము.

ఇంతవరకు వెలువడిన గ్రంథములు

11 ప్రేమసుందరి	1 8 0	25 కుంకుమభరణి	1 8 0	37 అంతఃపురము 1 భా॥	1 8 0
12 చోరశిఖామణి	1 8 0	26 జాగిలము	1 8 0	38 అంతఃపురము 2 భా॥	1 8 0
13 లక్ష్మీప్రసాదము	1 8 0	27 మొగలాయాదర్బారు		39 అగ్రహారము	1 8 0
14 వాత్సరహస్యము	1 8 0	(2 వ భాగము)	1 8 0	40 ఛిన్నహస్తము 1 భా॥	1 8 0
15 ఫాస్టు (1 భాగము)	1 8 0	28 సరస్వతి	1 8 0	41 ఛిన్నహస్తము 2 భా॥	1 8 0
16 ఫాస్టు (2 వ భాగము)	1 8 0	29 ఆనందాభాయి	1 8 0	42 కంకణరహస్యము	1 8 0
17 గుముద్వృత్తి	1 8 0	30 వాత్సర్యేషణము	1 8 0	43 సంతోషి 1 భా॥	1 8 0
18 చిన్నకొడలు	1 8 0	31 మొగలాయాదర్బారు		44 సంతోషి 2 భా॥	1 8 0
19 హాస్యభేదనము	1 8 0	(3 వ భాగము)	1 8 0	45 వ్రజరాణి	1 8 0
20 సీ హాగడము	1 8 0	32 గంగ	1 8 0	46 వాత్సర్యభ్రమ	1 8 0
21 హానిహరము	1 8 0	33 మొగలాయాదర్బారు		47 కాశీఖండము	1 8 0
22 మొగలాయాదర్బారు		(4 వ భాగము)	1 8 0	48 సేవాశ్రమము 1 భా॥	1 8 0
(1 వ భాగము)	1 8 0	34 కొహనూరు	1 8 0	49 సేవాశ్రమము 2 భా॥	1 8 0
23 ఘటనాచక్రము	1 8 0	35 అటీన్మనోలా	1 8 0	50 దాసీకన్య	1 8 0
24 రాజసుందరి	1 8 0	36 అపరిచితి	1 8 0		

అ ను బంధములు

1 మృత్యురంగిణి	0 12 0	9 యమునాబాయి	1 0 0	16 మాధవి	1 0 0
2 అభాగిని	0 12 0	10 శ్యామల	1 0 0	17 లలిత	1 0 0
3 చంద్రవేషి	0 12 0	11 కాంతంకథలు		18 పెండ్లిగండ	1 0 0
4 విశురుని యువ		(చిన్నకథలు)	1 0 0	19 కథాపరి	1 0 0
దేశములు	1 0 0	12 కాలనర్సి	1 0 0	20 నాలుగుకథలు	1 0 0
5 కాంచనమాల	1 0 0	13 భారతకథాసారం	1 0 0	21 నీతిప్రబోధిక	1 0 0
6 సీమంతిని	1 0 0	14 కథాకల్పవల్లి		22 ఆదర్శము 1 భా॥	0 12 0
7 సుశీల	1 0 0	(చిన్నకథలు)	1 0 0	23 ఉదంకుడు	0 12 0
8 శశిశీఖ	1 0 0	15 అరక్షణీయ	1 0 0	24 భౌతాశకథలు	0 12 0

వాటకములు

1 మార్కండేయ	0 12 0	4 వరమాల	1 0 0	8 చంద్రగుప్త	1 0 0
2 అపల్బాశాప		5 మాజహాను	1 0 0	9 దంపతులు	1 0 0
విమోచనము	0 12 0	6 నూరహాను	1 0 0	10 విజయవిజయం	1 0 0
3 మీనారువతనము	1 0 0	7 దురాదాను	1 0 0	11 భక్తకుచేల	1 0 0

నరస్యతి పాక్ష్య డిక్షనరీ మొక్క ఒక సమూహా వుట :-

GARMENT

312

GATE

Garment-n. దుస్తులలోని ఏదేనివస్త్రము, బట్ట
Garner-n. భాగ్యము నిలువ పోయు కొట్టు; వ. క. నిలువ పోయు, కూడతెలు
Garnet-n. కంపువంటిగాఢా తాయి
Garnish-వ. క. అలంకరించు; n. అలంకరణము; also n.
Garnishment
Garret-n. మిశ్రగది
Garreteer-n. మిశ్రగదిలో కనించువాడు
Garrison-n. కొలలో నుండు రక్షణదళము; వ. క. రక్షణ చేసవలయు
Garrote (-ite)-n. పీకపిసికి వంపువనక, ఇట్టి పదరిపో నూడిన స్పృయవదోపుకరణ శిక్ష; వ. క. పీక పిసికి వంపు గొంతుక పిసికి దోచుకొను
Garrulous-adj. అధిక ప్ర మాణియ
Garter-n. మేజీడు దిక్పా రకుండు నుంచెడు నాదా; వ. క. ఇట్టి నాదాతోకట్టు
Gas-n. వాయువు; వట్టిబురు దాణుమాటలు, గప్పులు; వ. క. వాయువునునుకూర్పు; వివచాయువును వదలివంపు;

వ. క. వట్టిబురు లేక దాణులు చెప్ప
Gaselier-n. పలు వస్త్రుల కొమ్మలుగలిగి వ్రేలాడునట్టి కీటము
Gaseous-adj. వాయురూప మున నున్న
Gash-వ. క. లోనుక కొయు; n. లోనుక తెగిన పొడితెన గాయము
Gas-light-n. వాయు సహ యమున వెలిగెడు కౌంటిగల కీటము
Gasp-వ. క. ఓ వ. క. ఊపిరి తీయుటను నోగు తెలుచు; n. ఎగతాళు
Gasping-adj. ఎగ తోళుచున్న; n. ఎగతాళి
Gassy-adj. వాయు పూర్ణమైన; వాయువువంటి
Gastric-adj. కడుపు సం. మెన; Gastric juice కీర్ణ ద్రవము; జఙ్గద్రవము
Gastrology-n. పాక శాస్త్రము, hence Gastrologist & Gastrologer n.
Gastronomy-n. రుచి తెలిసిండుకాస్త్రము; రిండి బోతుకనము
Gate-n. బహిర్ద్వారము;

నరస్యతి ఇంగ్లీషు-తెలుగు పాక్ష్య డిక్షనరీ

శతాబ్దము-666 పేజీలు
మూలము 17000
ఇంగ్లీషు పదములకు నులభముగ తెలుగు అర్థములు-బాలబాలికలకు మిక్కిలి యుపయోగము.
చక్కని క్యాలిగ్రాఫిక్.
మొదటి 18 రు 1-8-0

Saraswathi English-Telugu POCKET DICTIONARY.

నరస్యతి ఒక ప్రాచీన, రాజమండ్రి.

వస్తుగుణ ప్రకాశిక

అచ్చులోనున్నది!

మంచి గ్లాజాకాగితము! పాక్ష్య సైన్ క్యాలిగ్రాఫిక్ ఇందు!! పుస్తకములో వస్తుగుణప్రబోధముగల పేజీలు 1-90 ప్రాగా నుండును. మొదటి 18 రు 5-0-0

ఇది నమ్రదవ్యగుణములను అనందిగముగ తెలియజేయు అపూర్వగ్రంథరాజము. అంధవైద్యలోకమునకు, వైద్య శ్రమలగును మిక్కిలి యుపయోగకర మగునటులు బ్రహ్మశ్రీ ఆయుర్వేదభూషణ భిషగ్వర పండిత విటూరి వాసుదేవ శాస్త్రి, ఏ. యం. ఏ. సి. గారిచే వ్రాయబడినది. ఇందు నందిగద్రవ్యములన్నియు నిర్ధారణచేయబడి ప్రచురింపబడినవి. నూతనవశోధశాస్త్రవ్యవస్థలు చేర్చబడినవి. వస్తువునందలి రసవీర్యవిపాకప్రభావములను గుణములను విడిచిపెట్ట వల్ల పాక్ష్యాన్నము నిరూపింపబడింది.

క సీ విం ద :—కాసమర్దః—Cassia Sophera

C. Occidentalis Senna Sophera.

గుణసంజ్ఞా—కాసారిః—దగ్గును కొట్టునది.

క సీవిందచెట్టు రమారమియొక
వృక్షము గజమెత్తువరకును పెరుగును.

ఆకులు మూడంగుళముల పొ

డవుగలిగి రెండంగుళముల వెడల్పుగలిగి మిరబరూ

కులను జోలియుండును. దీని కాయ లులవకాయల

యాకృతిని జోలి నన్నముగా నై దారంగుళముల

పొడవుగా నుండును. దీని పూవులు పసుపువచ్చ

రంగు గలిగి యుండును. ఇది యాంధ్ర దేశమునందం

కలను పెరుగును. ఇది కొన్ని స్థలములలో అడవిగా

పెరుగును. దీనియొక్క వేరు, ఆకులు, గింజలును,

పూవులును గూడ యవయుక్తమైనవిగా నున్నవి.

ఇది మిక్కిలి చేదురుచియు,

గుణములు కొంచెము తీసి రుచియు గలిగి

యుండును. కఫమును, వాత

మును కొట్టును. మిక్కిలి అతిశయముగా పైశ్య

మును శమింపజేయును. పచనకారి. కంఠమును

కోధించును. ఉష్ణవీర్యము గలది. విపాకమున

కారిపు రుచిగ మారును. అజీర్ణమును, దగ్గులను

హరించును. మొత్తమున నిది త్రిదోషహరద్రవ్యము

శ్వాసకును, ఎక్కిళ్లకును :—

ప్రయోగములు క సీవిందాకు కషాయము

లోనికెచ్చిన ఎక్కిళ్లు, శ్వా

సరోగములు శమించును. దీని నిజరసమును దీని

వేించిన దగ్గులు కట్టును. (చరకము)

తామర, కిటిభమను కుంఠకు :—క సీవింద వేరును

సోపరమును కలిపి నూరి పైన లేపనముజేసిన

ద్రవ్యలు, కిటిభమనుకుంఠము హరించును.

తేలువివమునకు :—క సీవిందవేరు నోటిలో పెట్టు

కొనికొంచెము నమలి తేలుకుట్టినవాని చెవిలో

నూదిన తేలువివము దిగును. (చక్రవర్తి).

వాతజ శ్లేష్మపదము (బోడకాలునకు) :—క సీవింద

వేరు ముదగా నూరి అప్రనేతితో కలిపి త్రాసిన

శ్విరలో శ్లేష్మపదము తగ్గును. (వంగవేద).

నేత్రరోగములకు :—క సీవిం

ప్రత్యప్రయోగములు దాగులు ఆముదమున నె

చ్చచేసి కంటికి కట్టినకంటి

బాధలు తగ్గును. ఆకుల రసము కంటిలో వేసిన

కొంచెముండును. కండ్ల కలక, దురదలు తగ్గును.

గజ్జికి :—ఆకుల రసము వంటికి పూసినచో చిను

ములు తగ్గును.

గాయములకు :—పసుపును క సీవిందాకును మెత్త

గా నూరి గాయముల పైన వేసి కట్టు కట్టిన

మానును. తేనెలో ఆకుల రసమును, పటికివంచ

దారిపొడియు కలిపి నాకిన కల్లిదగ్గులు కట్టును.

తామరకు :—నిమ్మపండు రసముతో వేరు అరగ

దీసి తామరకు రాసిన బోవును.

అతిమూక్తిమునకు :—క సీవిందవిత్తులును, కాస

విత్తులును మెత్తగా నూరి పాలలో కలిపి త్రా

గిన అతిమూక్తిము కట్టును.

వాతనొప్పులకు :—2 శ్లేష్మ క సీవిందాకురసము,

ఒక తవ్వెడు దిగువాయురూనెయు కలిపి నూనె

మిగులునటుల కాచి, వాతనొప్పులకును, పక్ష

వాతనొప్పులకును రాసిన నొప్పులు శమించును.

క సీవిందకాయలకు :—లేతగానుండు క సీవిందకా

యలు కూరనందుకొని తినిన శ్వాసకాసు

హరించును. వాతము శమించును. ఆకులకు

కుగూడ సిగూరము కలదు. మిక్కిలి పైశ్యము

ను జేయును. దీని యాకుల రసము వెన్నతో

కలిపి మర్దనాచేసిన పక్షవాతములు తగ్గును.

సరముల బలహీనత తగ్గును.

ఈ చెట్టుయొక్క అన్ని భాగ

వలె పైద్రవ్యక మతము. ముఖము విరేచనము చేయు

ను. ఇది రసాయనద్రవ్యము.

కఫమును వెడలించును. గోరింకదగ్గులకును, మూ

ర్బలకునుగూడ నిది వినిచేయును. దీనిగింజలు పక్ష

చనమును చేయును. దీనిగింజల చూర్ణము చురు

కాలతో నూరి చంట్టిపిల్లలకు పట్టిన బాలపాప

చిన్నలు తగ్గును. దీని వేరు విషమజ్వరములకు

హరించును. ఇది తామరలను తగ్గించును. (Materia

medica of India 201 Page)

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులను

బాధలను కుదుర్చునని

తమకు తెలియును

ఆయిన తెలియవలసిన దేది !

నేడు దేశమంతటను కుక్క గొడుగుల
వలె తలలెత్తిన నకలు మందుల చూచి
మోసపోకుండుటయే !

బజారులలో కొనుటకు పూర్వము
మా ప్రేమ మార్కు గుర్తులన్నిటిని జాగ్రత్త
గా పరిశీలించుడు.

గంధర్వకళ

రక్తపుష్టి, వీర్యవృద్ధి, నరములకు బిగి కలిగించు తియ్యని లేహ్యము

అనేకులకు మణిల మగతనము కలిగించి మెప్పుపొందినది

గంధర్వకళ—యావనము సంఘటించును. శుక్లస్వము కట్టును. పుంస్త్యము పెంపుచేయును. కామాద్రేకము కలిగించును. సంభోగశక్తి హెచ్చుచేయును. మనోల్లాసము కూర్పును. ఆనందము కలిగించును: ప్రమేహములను జయించును.

కీళ్ళనొప్పులు, దురదలు, తిమ్మరలు, పోనాడుటలో గంధర్వకళ ప్రత్యేకశక్తి కలది. నవామేహములమీద ఇది చేయు పని అసాధారణమైనది. దీనిని ఎప్పుడును నేనించుచుండినచో మునలితనము కనబడదు. ఏ వ్యాధులును చేరవు. ఇది బాలెంతరాండ్రుకు చాల మేలుచేయును. వారి శరీరములకు పూర్వపుబిగి కలిగించును.

పాను రు కి—0—0

మలయచందనము

సెగరోగమునకు పేరుపొందిన ఔషధము

పోటీలలో నగ్గినది. నకళ్ళను చూచి మానపోతుడు!

ఈ క్రూరవ్యాధివలన బాధపడువానికి మా మలయచందనము నాలుగువందల యేండ్లనుండి గురువరంపరగా వాడబడుచున్నది. ఇది సంసానములయందును రాజకుటుంబములయందును వాడుటకు కనిపెట్టబడినది. కావుననే పక్ష్యము లేదు. పిదికారీతో^{ఫ్}పనిలేదు. సెగరోగము తగిలినట్లు, మును పుచ్చుకొనుచున్నట్లు యెవరి తెలియగూడదంటే మా మలయచందన మొక్కలే అందుకు తగినది. నకళ్లు బయలుదేరుచున్నవి. పరిశీలించకుండా ఏ యాషధమును పుచ్చుకొనవద్దు. గంధర్వపార్శ్వసీవారి మలయచందనమే కావలె నని కోరుడు. అనేక వైద్యులు సౌంధ్యమందులను విడిచి దీనిని వాడి విజయము, బహుచతులు పొందుచున్నారు. మూడుపూటలలో గుణమిచ్చును. ఎరువు, తెలుపు, పచ్చసెగలకు ఇది రామబాణము. రస విష గంధకములు చేరని మూలికాయోగము. ఇక్కడకు అక్కడకు పరుగెత్తక నేడే మాకు వ్రాయుడు.

డబ్బి 2-4-0 దీని కనుపానము చందనతైలము ఔస్సు కి-0-0 రెండును ఖర్చులతో 6-0-0.

నాగరఖండము

అజీర్ణములకు శూలలకు, పరిణామశూలకు చాల మందిది. ఆకలిలేకపోవుట, కడుపుడిబ్బరము, నొప్పి, నోట నీళ్ళూరుట కడుపులో మంట, పొత్తికడుపులో పోటు, కండ్లమంట, ఓకిరింత, వాంతులు, పులిక్రేమపులు, భస్మిక, అది—వీటిని త్వరగా తగ్గించును. విడువకుండా ఒక్కపాను నేనించినచో ఎట్టి గురువదార్థమైనను నులభముగా కీకమై, మరల ఆకలి కరకరలాడును. రక్తపుష్టి కలిగించును.

పాను రు కి-0-0.

గంధర్వ పార్శ్వసీ—ఇన్నిన్ పేట, రాజమండ్రి

ఆధునికాంధ్రవాజ్ఞయము

మూలమునకును ప్రత్యేకముగా వ్రాసిన దానిని దొరకను, రూపాయకు లెక్కచేసి పుస్తకాలు వి.పి.గా పంపము, పోస్టుఖర్చులు కొనువారే భరించాలి.

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారివి	శ్రీపాద కామేశ్వరరావుగారివి	ఉదంతము	సంఖ్య
వీరభూషణ-చిత్ర	౦ ౧౨	చంద్రగుప్త నాటకము	౧ ౪
రమణందనము - దీర్ఘశ్రీపుష్పవల	౧ ౦	భారతమణి	౧ ౦
శృంగారాచార్య - దీర్ఘశ్రీపుష్పవల	౦ ౧౨	రాజాప్రభావతీమా	౧ ౪
మిథునానారాగము - చంద్రశివవల	౧ ౦	కవిదీపము	౧ ౪
అపాధరాలిక - సాంపాదకవల	౦ ౧౨	లిలావతిసూర్యచనము	౧ ౦
కారితోక - నాటకము	౦ ౧౨	విజయంకర	౧ ౦
విజయంకర - నాటకము	౦ ౨	క్రిమాధికారము	౧ ౦
చిత్రానారాజులకథలు	౦ ౩	చిత్రశ్రీ	౧ ౦
దీర్ఘశ్రీపుష్పవల	౦ ౩	భక్తిసాగరము	౧ ౦
గోల్కొండవనములకథలు	౦ ౨	పునర్వివాహము	౧ ౦
శృంగార - విమర్శగ్రంథము	౦ ౧౨	లిలావతి	౧ ౦
డా. చిలకూరి నారాయణరావుగారివి		సంభాషితరంగాము	౧ ౦
జర్మనీదేశపు విద్యావిధానము	౧ ౦	కళాపాపాద	౧ ౦
అంబులెక్ మొండేలిగండి - నాటకము	౧ ౪	సాహిత్యవిమానంపరిమళగ్రంథము	౧ ౪
సంస్కృతకావ్యములు	౧ ౦	నాటక విమర్శ	౧ ౦
అశ్వశాస్త్రము - అద్వైత నాటకము	౦ ౧౨	కావ్యము	౧ ౪
అశ్వశాస్త్రము - అద్వైత నాటకము	౦ ౧౨	విమర్శ	౧ ౪
ఉమర్ ఖయ్యమ్ - నాటకము	౦ ౪	జగత్పాదము	౧ ౦
ఉపనిషత్తులు	౦ ౧౨	బరంపురం కళాప్రచారక నమితిగారివి	౧ ౦
చింతా దీక్షితులుగారివి		రాయలూరు - మొదటిసంపుటము	౧ ౦
శబరి - గాథానాటకము	౧ ౦	పూలతల - గ్రంథమాలగారివి	౧ ౦
ఏకాదశి - చంద్రశ్రీ	౧ ౦	నయి సంభాషణ దీక్షానము	౧ ౦
పరిభాషానాటకము - తిరువర్ణనములు	౧ ౦	మల్లినాథునిరావు, సాంఘికవల	౧ ౦
గుడిపాటి వేంకటాచలంగారివి		మల్లెంపల్లి సోమేశ్వరశర్మగారివి	౧ ౦
మాకర్మమల్లారాచారి	౧ ౦	అమరావతిసూర్యము	౧ ౦
తిరువళ్ళూరు	౦ ౪		
సోరి సరిసరిమాతాశాస్త్రిగారివి		విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారివి	
గీతమాలిక	౦ ౧౨	వేదరాజు	౧ ౦
సోమనాథ విజయము	౦ ౧౨	అనార్యులీ	౧ ౦
భాగవతావతరణము	౦ ౪	కన్నెరసానిపాటలు	౧ ౦
జనమంది వేంకటరామయ్యగారివి		ఆంధ్రప్రదేశ్	౧ ౦
నవమనమాంజలి - మండోదరీ	౧ ౪	వికీర	౧ ౦
మాలిమార్గము - నాటకము	౦ ౧౨	మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రిగారివి	౧ ౦
రాజకీయవిద్యపాఠశాల	౦ ౪	పాలకొండ	౧ ౦
నాటకము	౦ ౪	కేసవయ్య	౧ ౦
		ఆంధ్రనాటకసంస్థానము	౧ ౪
		జయంతిపురం జమీందారుగారివి	
		భారతదేశపురస్థు	౧ ౦
		పురాణం నూరికాశాస్త్రిగారివి	
		నాటకశ్రీ	౧ ౦
		నాటకశ్రీ	౧ ౦
		విమర్శనాటకము	౧ ౦
		ఆంధ్రనాటకసంస్థానము	౧ ౪

కలయనామ : కలాభివర్ధన పరిషత్తు. కలబరగి వారి యింటిలో, ఇన్ని నువేట రాజమండ్రి అని రాసికోవాలి.

రాజమహేంద్రవరం : శ్రీ ఆర్జేప్రగ్గిలశ్యామిశాస్త్రిగారు సరస్వతి పవర్ ప్రెస్ నందు ముద్రితమై

. దివ్యమైనదిగా మారుచున్న పరిస్థితిని చూడటంపట్లను.   ౯౪౧౦—౧౯౩౫

